

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

DE PROBATIE TUSSEN TOEKOMST EN VERLEDEN

Rede uitgesproken door de procureur-generaal R. VERHEYDEN op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Antwerpen op 1 september 1974

I. INLEIDING

1. "Voor allerlei zaken, maar vooral voor de moeilijkste, geldt, dat men niet tegelijkertijd moet willen zaaien en maaien; integendeel, men moet voor die oogst eerst het voorbereidend werk doen om het gezaaide langzaam tot rijpheid te laten komen".

Met deze woorden, ontleend aan de Engelse staatsman en filosoof Frans Bacon, begon Cesare Beccaria zijn meesterwerk van 1764: *Over misdaden en straffen*¹.

Deze woorden zijn bijzonder toepasselijk op de probatie, die in ons strafstelsel werd ingevoerd door de Wet van 29 juni 1964, precies tweehonderd jaar nadat Beccaria's penologisch tractaat tot stand kwam². De probatie is immers een van de moeilijkste vormen van strafrechtsbedeling, en heeft derhalve een lange rijpingstijd nodig alvorens de vruchten te kunnen afwerpen die er redelijkerwijze van verwacht mogen worden.

2. Er zijn *verschillende redenen* waarom de probatie een van de lastigste modaliteiten van strafrechtsbedeling genoemd kan worden.

1° Er is op de eerste plaats het feit dat de probatie — ingesteld door een bijzondere strafwet, en niet geïntegreerd in het Strafwetboek of het Wetboek van Strafvordering — verschenen is in de context van een hoofdzakelijk repressief georiënteerd strafrechtelijk sanctiesysteem, terwijl zij zelf een van de weinige niet-repressieve methoden

van delinquentenbehandeling is. Als dusdanig betekent de probatie een omwenteling in de klassieke bestraffingsidee, doordat zij de delinquent — in plaats van hem te beschouwen als *object* van een louter juridisch te kwalificeren straftoemingsrationaliteit — poogt te benaderen als een *subject*, als een individuele menselijke persoon, die mogelijk behoefte kan hebben aan gedragswetenschappelijk te verantwoorden maatregelen van sociale en individuele begeleiding. In regelrechte oppositie tot de klassieke strafactie waarbij de straftoemeting bepaald wordt door de ernst van het misdrijf en onder meer functie is van een wettelijk begrensde *vergeldingsbehoefte* van de samenleving, is de probatie gericht op de dader van het misdrijf en functie van de *hulpverleningsbereidheid* van de samenleving, in de mate van de begeleidingsbehoeften van de delinquent.

2° Opdat de probatie behoorlijk zou kunnen functioneren, moeten bovendien een aantal *voorwaarden* vervuld zijn, die niet zo vanzelfsprekend zijn.

— Men moet het vooroordeel kunnen onderdrukken, dat de strengste straffen ook de doelmatigste zijn: een vooroordeel dat diep in onze strafcultuur is ingeworteld.

— Men moet zich inspannen om het repressieve reflex op delinquent gedrag in te tomen en de bereidheid opbrengen om de delinquent — alvorens een straf op te leggen of uit te voeren — een nieuwe kans te geven en hem de middelen te verschaffen om deze nieuwe kans succesvol aan te grijpen.

— Men moet vooral — naast de ontwikkeling van zijn juridische deskundigheid — zich bekwaamen in het hanteren van een aantal niet-juridische technieken en vaardigheden, die het mogelijk ma-

¹ C. BECCARIA, *Over misdaden en straffen*, ingeleid en vertaald door dr. J.M. MICHIELS, Antwerpen-Zwolle, 1971, p. 292.

² Wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, *Staatsblad*, 17 juli 1964.

ken uit een onbepaalde delinquentengroep die personen te selecteren waarvan verwacht kan worden dat zij — mede door begeleiding — hun gedrag en instelling zullen kunnen wijzigen zodanig dat zij niet meer zullen recidiveren, en dit zonder dat zij daartoe uit de samenleving moeten worden verwijderd.

— Men moet tenslotte ook de nodige financiële offers brengen om een personele en materiële infrastructuur uit te bouwen, waarop de diensten, die belast worden met de concrete probatiebegeleiding, tot ontplooiing kunnen komen.

3. Zoals verder nog zal worden aangetoond, werd de wet op de probatie langdurig voorbereid in de rechtsleer, in de praktijk en in het parlement^{2a}. Op de vooravond van de inwerkingtreding van de nieuwe wet, bleken er derhalve heel wat voorwaarden vervuld te zijn, opdat de probatie binnen ons strafrechtssysteem zou kunnen functioneren als een doelmatig en eenvormig aangewend instrument van criminele politiek.

En toch. Terugblikkend op meer dan tien jaar toepassing van deze wet, kan men zich niet van de indruk ontdoen dat — voormelde inspanningen ten spijt — er nog een grote onwennigheid bestaat in de omgang met de wet op de probatie. Deze onwennigheid wordt o.m. hierdoor zichtbaar:

— dat de probatie nog maar al te dikwijls wordt toegepast op delinquenten die aan een sociale of individuele begeleiding geen behoefte hebben, en dat zij maar al te dikwijls wordt geweigerd aan hen voor wie zij juist gecreëerd werd;

— dat er onvoldoende gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheid om een sociale enquête in te stellen vóór de fase van de straftoemeting;

— dat er te veel probatievoorwaarden worden opgelegd die de sociale begeleiding eerder storen dan ondersteunen, of waarvan bij voorbaat vaststaat dat zij onmogelijk door de probant zullen kunnen worden nageleefd;

— dat te veel probanten slechts in de loop van de probatiebehandeling zelf de draagwijdte ervan beseffen, en over het karakter van de probatie al te weinig geïnformeerd worden alvorens zij hiermee hun instemming betuigen;

— dat de meeste probatieassistenten overbelast zijn, zodat er duidelijk een tekort aan personeel is bij de probatiediensten.

Dit alles schijnt erop te wijzen dat de probatie voorsnóg niet tot volle rijpheid is gekomen, en dat er nog een gebrekkig inzicht bestaat in haar mogelijkheden en grenzen.

^{2a} C.J. VANHOUDT, *Beginnelsen van Sociale Criminele Prophylaxie*, Brussel, 1953, eerste deel, pp. 114-163.

4. Het spreekt vanzelf dat het gemis aan inzicht in de techniek van de probatie repercussies heeft op de doelmatigheid van dit systeem.

Terecht schreef rechter J.Y. Dautricourt, dat elke fout tegen de techniek van de probatie — in dezelfde mate als een verkeerde kwalificatie van feiten, of als het opleggen van een onwettige straf — een dwaling is die ernstige sociale gevolgen kan hebben³.

De gevolgen die men moet vrezen bij een verkeerde toepassing van de probatie zijn o.m. de inefficiëntie van dit systeem, en het daaruit voortvloeiend wantrouwen omtrent de specifieke mogelijkheid ervan. Daardoor dreigt de wet, waarvoor jarenlang op diverse fronten gestreden werd, op de lange duur in discrediet te geraken. Daardoor ontstaat ook het gevaar, dat de verworvenheden, waarvoor penalisten en rechtspractici zich jarenlang hebben ingezet, verloren gaan.

Een bedenking over de wezenlijke identiteit van het probatiesysteem, gekoppeld aan een vrijmoedige behandeling van de problemen die in de loop van tien jaar probatiepraktijk aan het licht gekomen zijn, zou kunnen bijdragen om dit gevaar te keren.

II. VOORGESCHIEDENIS

5. Eén van de middelen om een inzicht te verkrijgen in de eigenheid van ons probatiesysteem, is het ontstaan ervan te volgen in de doctrine, de rechtspraktijk en in het parlement. Er zijn in België weinig strafwetten die een zo lange voorgeschiedenis hebben doorgemaakt van experimenten, wetsontwerpen en parlementaire besprekingen, en die door zoveel voortreffelijke studies van eminente penalisten werden voorbereid en begeleid, als de Wet van 29 juni 1964, die de probatie in ons strafstelsel heeft ingevoerd.

6. In de *doctrine* was het vooral professor Paul Cornil die reeds vóór de tweede wereldoorlog de aandacht trok op een bij ons onbekende modaliteit van delinquentenbejegening: het Anglo-Amerikaanse probation-system⁴.

a) De *Amerikaanse probation* was ontstaan uit privaat liefdadig initiatief⁵. Zij werd voor het

³ J.Y. DAUTRICOURT, "Le rôle de la probation dans le traitement des délinquants en Belgique", *R.D.P.*, 1969-1970, nrs. 6-7, p. 528.

⁴ P. CORNIL, "La mise en probation aux Etats-Unis", *R.D.P.*, 1928, pp. 724 e.v.; *idem*, "La probation ou mise à l'épreuve des délinquants", *R.D.P.*, 1936, pp. 87 e.v.; zie ook G. BOEYKENS, "De 'probation' of de 'vrije strafvoltrekking' onder toezicht", *R.W.*, 1936-1937, 1487 e.v.

⁵ Traditioneel wordt de oorsprong van het Amerikaanse probatiesysteem gesitueerd bij de liefdadige activiteiten van een schoenmaker uit Boston, JOHN AUGUSTUS. Begaan met

eerst wettelijk georganiseerd in de staat Massachusetts in 1878. Deze zogenaamde Massachusetts Probation Act stond bepaalde rechten toe probation-officers aan te stellen, en bepaalde delinquenten, zonder dat zij veroordeeld werden, aan het toezicht en de bijstand van deze sociale werkers toe te vertrouwen. Nadat dit stelsel verder uitgebreid werd, en achtereenvolgens door de meeste andere Amerikaanse staten werd overgenomen, werd het in 1925 door een federale wet in het Federaal Wetboek ingelast⁶. Thans bestaan er bij de verschillende Amerikaanse staten onderling zeer gedifferentieerde probatiesystemen⁷, die nochtans dit gemeen hebben, dat zij methodes zijn om "schuldig bevonden delinquenten te behandelen, waarbij hun toegestaan wordt in de maatschappij te blijven, onder toezicht van een persoon die hen tracht te helpen binnen de perken van de wet te leven"⁸.

b) Een analoge ontwikkeling deed zich ook voor in Engeland; het werk van vrijwilligers in de behandeling van delinquenten werd gehonoreerd door de praktijk van de rechtbanken, en later officieel gemaakt door opeenvolgende wetgevende tussenkomsten, waarvan de laatste, de *Criminal Justice Act* van 1948, aan de probatie haar definitieve vorm gaf⁹. De Engelse probatie is noch een modaliteit van opschorting van de uitspraak van de veroordeling, noch een modaliteit van tenuitvoerlegging van de uitgesproken straf, maar een auto-

nome strafrechtelijke maatregel. De probatie is het gedurende een bepaalde tijd onder toezicht stellen van een delinquent, die in vrijheid wordt gelaten mits hij bepaalde voorwaarden aanvaardt en bereid is zich door een *social caseworker* te laten helpen. Pleegt hij een nieuw misdrijf of komt hij de probatievoorwaarden niet na, dan kan de rechtbank, zonder daartoe verplicht te zijn, hem voor het eerste feit een straf opleggen en toch de probatie handhaven¹⁰.

Het Anglo-Amerikaanse probatie-systeem bood het voordeel de schadelijke en desocialiserende gevangenisstraffen te vermijden; een mogelijkheid die bij ons — binnen zeer beperkte grenzen — ook reeds bestond dank zij de Wet Lejeune van 31 mei 1888 betreffende de voorwaardelijke veroordeling¹¹. Maar de grote verdienste van deze wet lag erin — door een systeem van voorwaarden, controle en begeleiding — de delinquent bij te staan om zelf zijn integratie in de samenleving te bewerkstelligen.

Het was vooral de kritiek op ons stelsel van *voorwaardelijke veroordeling*, die vóór, maar vooral na de tweede wereldoorlog de penalistten inspireerde om — naar Anglo-Amerikaans model — de probatie in ons strafstelsel in te voeren¹².

¹⁰ W.E. CAVENAGH, "La probation appliquée aux délinquants adultes en Angleterre", R.D.P., 1964-1965, pp. 1021-1022; S.C. FARMER, "Le système de probation au Royaume-Uni", R.D.P., 1964-1965, pp. 1041-1042.

¹¹ Wet van 31 mei 1888 betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling en de voorwaardelijke veroordeling, *Staatsblad*, 3 mei 1888, artikel 9.

Zie de uitvoerige behandeling van de voorwaardelijke veroordeling door J. NYPELS en J. SERVAIS, *Le Code pénal belge interprété*, Brussel, 1938, dl. I, pp. 445 e.v.

¹² L. CORNIL, "La mission des magistrats et des avocats dans le domaine du droit pénal", R.D.P., 1937, p. 56; P. CORNIL, "L'organisation de la rééducation morale et la réadaptation sociale des délinquants", Rapport au IIe Congrès de droit comparé à la Haye, R.D.P., 1937, pp. 388 e.v.

In 1935 reeds sprak de Belgische Vereniging voor criminale prophylaxie zich uit voor de invoering van de probatie, R.D.P., 1936, pp. 93-94 en pp. 732-733.

Onder impuls van PAUL CORNIL en prof. HERMANN BEKAERT werd vervolgens door een studiegroep van de U.L.B. het initiatief genomen om een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheden om met behulp van de probatie de toepassing van korte vrijheidsstraffen te verminderen. In 1935 had minister van Justitie EUGÈNE SOUDAN zijn goedkeuring gehecht aan een verzoek ingediend bij de *Rockefeller Foundation*, ten einde subsidies te bekomen om — zonder wetgevende tussenkomst — een probatieproefneming in België te starten. Dit verzoek werd echter afgewezen. Zie hierover P. CORNIL, "La probation ou mise à l'épreuve des délinquants", R.D.P., 1936, pp. 87 e.v.; U.L.B., Groupe d'études criminologiques, "Contribution à l'étude des courtes peines privatives de liberté et des mesures répressives de nature à réduire leur application", R.D.P., 1939, p. 913.

In voortzetting van deze inspanningen stelde PIERRE VAN DROOGHENBROECK in 1946 aan de Belgische Vereniging voor Strafrecht een ontwerp tot wetsvoorstel voor, dat ertoe strekte voorwaardelijk veroordeelden onder toezicht van probatieagenten te stellen. Zie: P. VAN DROOGHENBROECK, "Des modifications nécessaires à notre régime de condamnation conditionnelle et d'un complément nécessaire: la mise sous probation", R.D.P., 1946-1947, pp. 37 e.v.

de ellende van de dronkaards die een groot gedeelte van hun leven in de gevangenis doorbrachten, hetzij in voorlopige hechtenis omdat zij de borgsom tot vrijlating niet konden betalen, hetzij als straf omdat zij de boete niet konden betalen, begon hij vanaf 1841 zelf deze geldsommen te storten, op voorwaarde dat de begunstigden zich door hem zouden laten helpen. Hij bekwam van de rechters van de stad de toelating om zich derwijze met hen bezig te houden, dat zij zich zouden verbeterd hebben alvorens voor de rechtbank te moeten verschijnen. Op dat ogenblik bracht Augustus verslag uit over de geboekte vooruitgang, en in de gunstige gevallen werd geen of een zeer minieme straf opgelegd. Zie hierover SH. GLUECK, *John Augustus. First Probation Officer*, New York, 1939, 104 pp.

⁶ Meer hierover bij N.S. TIMASHEFF, *One Hundred Years of Probation*, New York, 1941; D.W. MORELAND, "John Augustus and his Successors", *National Probation Association Yearbook*, 1941, pp. 1-22.

⁷ Zie de studie over probatie, gepubliceerd onder de auspiciën van de Verenigde Naties: *La probation et les mesures analogues*, Parijs, 1953, pp. 30 e.v.

Was de probatie aanvankelijk een modaliteit van de opschorting van de uitspraak van de veroordeling, dan bestaat zij thans in vele Amerikaanse staten in de vorm van uitstel van de tenuitvoerlegging van de uitgesproken straf.

⁸ L.L. BIXBY, "La probation appliquée aux Etats-Unis", rapport uitgebracht op het Internationaal Colloquium over de probatie in het Verenigd Koninkrijk en in de Verenigde Staten, ingericht door het "Institut des Hautes Etudes de Belgique" en door het Ministerie van Justitie, 6-8 mei 1965, R.D.P., 1964-1965, pp. 1007-1008.

⁹ Zie het gedetailleerde overzicht van deze evolutie, en een uitvoerige bespreking van de *Criminal Justice Act* in *La probation et les mesures analogues*, op. cit., pp. 45-55 en pp. 119-140.

Gaandeweg was men zich immers bewust geworden van het feit, dat ons stelsel van voorwaardelijke veroordeling schromelijk te kort schoot. Het beperkte zich ertoe aan de voorwaardelijk veroordeelde een louter negatieve voorwaarde op te leggen: geen nieuwe veroordeling oplopen tot een criminele of correctionele straf. De gebreken van dit stelsel, en de noodzaak van de aanvulling ervan door een probatiestelsel, werden treffend omschreven door Raymond Charles, toen procureur des Konings te Brussel, waar hij beweerde: "De voorwaardelijke veroordeling heeft slechts één nieuwe factor bijgebracht: in de vrees voor de intrekking van het uitstel moet de veroordeelde toereikende krachten vinden om zijn levensmidden te veranderen. Mitsdien mag hij alleen van zichzelf, van zijn werkzaamheid, zijn wilskracht, de vastheid van zijn karakter, zijn verstand en ook wel eens van het toeval heil verwachten. Maar de ergste mislukking dreigt zodra de vrees voor het verval van het uitstel niet volstaat om hem, alle goede voornemens ten spijt, de vereiste kracht in te blazen om ofwel zijn persoonlijkheid te trachten te veranderen, ofwel een andere levenswijze te kiezen die hem niet langer aan delinquentie blootstelt (...) het systeem schiet te kort, doordat de veroordeelde dadelijk na de rechterlijke beslissing aan zijn lot wordt overgelaten. De probation daarentegen legt het er vooral op aan deze leemte aan te vullen. De veroordeelde blijft niet op zichzelf aangewezen, maar wordt actief behandeld door middel van toezicht, voogdij en preventief hulpbetoon. Opdat hij niet zou hervallen, zal iemand speciaal tot taak hebben de delinquent te helpen om de oorzaken van misdadigheid, zowel de objectieve als de subjectieve uit te schakelen"¹³.

Heeft de doctrine zich opgeworpen als verdedigster van wat in de wet van 1964 het probatie-stelsel zou worden, dan is de groei van het stelsel van de probatie-opschorting voornamelijk te

Deze vereniging belastte dan ook een commissie met het verder uitwerken van dit voorstel, dat er uiteindelijk toe zou moeten strekken de opdeproefstelling van delinquenten in ons strafstelsel in te voeren. Deze commissie, voorgezeten door de heer PAUL CORNIL, toenmalig secretaris-generaal bij het Ministerie van Justitie, was samengesteld uit de hh. P. VAN DROOGHENBROECK, P. BONDUE, dr. ALEXANDER en mevr. S. HUYNEN. De probatie werd door de commissie omschreven als "een correctionele vrijheidsstraf, uitgesproken door de rechter ten aanzien van een delinquent waarvan de schuld vaststaat, en die de verbintenis aangaat zich te onderwerpen aan de voorwaarden die hem worden opgelegd". De conclusies van deze commissie werden gepubliceerd in de R.D.P., 1947, pp. 737.

Nadat ook procureur-generaal LÉON CORNIL zich ten gunste van de probatie had uitgesproken, werd deze idee niet meer losgelaten door de doctrine. Zie: L. CORNIL, "Le droit pénal et la procédure pénale après la tourmente", *Les Nouvelles, Procédure Pénale*, Brussel, 1946, Deel I, Vol. I, pp. 77-79.

¹³ R. CHARLES, "Kanttekeningen bij tien jaar Pretoriaanse Probation", R.W., 1960-1961, 1889-1890; J.T., 1961, p. 457.

danken geweest aan het initiatief van de parketten, die hierin gesteund werden door vooraanstaande penalisten.

7. De Wet van 29 juni 1964 werd immers ook langdurig voorbereid in de *gerechtelijke praktijk*.

Reeds in de jaren die aan de oorlog van 1940 voorafgingen, werden administratieve en pretoriaanse verordeningen genomen om de uitvoering van de korte vrijheidsstraffen te vervangen door een stelsel van probatiemaatregelen. Men nam namelijk zijn toevlucht tot de voorwaardelijke genadeverlening, die de kwijtschelding van de gevangisstraf afhankelijk maakte van de naleving van sommige voorwaarden door de delinquent, die hierbij gesteund werd door sociale werkers van het Bestuur der Strafinrichtingen¹⁴.

De mobilisatie van 1 september 1939, die tot gevolg had dat het personeel van de gevangenissen gevoelig verminderde, heeft een maatregel opgedrongen waarbij veroordeelden tot een korte vrijheidsstraf massaal werden vrijgelaten. Door een ministeriële omzendbrief werden de procureurs-generaal ertoe gemachtigd om sommigen van deze vrijgelatenen of veroordeelden tot korte straffen, die tengevolge van de omstandigheden een uitstel van de tenuitvoerlegging genoten, onder voogdij te plaatsen¹⁵.

Een eerste doorgedreven en systematisch opgezet experiment met de probatie werd doorgevoerd in het rechtsgebied van het Hof van Beroep te Gent, vanaf 1946, met instemming en medewerking van het Ministerie van Justitie¹⁶. In een organieke omzendbrief van 25 februari 1946 gaf procureur-generaal H. Bekaert aan zijn parketmagistraten de bevoegdheid om — met inachtneming van bepaalde criteria — aan sommige categorieën van delinquenten een probatiegunst toe te staan: op voorwaarde dat de probanten aan een aantal vereisten voldoen, zou hetzij voorlopig van de vervolging worden afgezien, hetzij de uitvoering van de straf opgeschort worden¹⁷.

Deze probatie-proefneming werd wezenlijk beschouwd als een correctief voor het stelsel van de

¹⁴ Zie P. VAN DROOGHENBROECK, "Opportunité de la probation", J.T., 1951, p. 545; P. CORNIL, "La probation sanction pénale ou mesure de faveur", J.T., 1958, p. 141; *idem*, "Déclin ou renouveau de la répression pénale", R.D.P., 1964-1965, pp. 723-724; S.C. VERSELE, "Les sanctions probatoires. Une étape dans la socialisation de la politique criminelle", *Rev. Inst. Soc. Solvay*, 1964, p. 726.

¹⁵ Zie de circulaire van minister P.E. JANSON aan de procureurs-generaal, van 6 januari 1940 en 9 maart 1940, IIe Alg. Directie, 1e sectie, 1e bureau, nr. 616, B.

¹⁶ Speciaal onder impuls van de secretaris-generaal P. CORNIL en met medewerking van mevr. DE BRAEY als hoofd van de "Centrale sociale dienst".

¹⁷ H. BEKAERT, "Een 'probation' proefneming", R.W., 1948-1949, 36 en 42.

voorwaardelijke veroordeling, ingesteld door de reeds geciteerde Wet Lejeune. Hierbij werd uitgegaan van het beginsel dat de gevangenisstraf, wegens haar desocialiserende invloed en haar ongunstige weerslag op het recidive-cijfer, zo veel mogelijk moest worden vermeden. Het correctief bestond erin dat men de delinquent niet aan zijn lot wilde overlaten maar hem wilde steunen in zijn inspanningen zich zonder wetsovertreding in de samenleving te handhaven. In dit experiment stond daarenboven de idee centraal, dat men niet slechts aan de resocialisering van de delinquent moet beginnen te denken na de beslissing van de rechter, maar dat men met de wederopnemings reeds dient rekening te houden vanaf de eerste ogenblikken van het instellen van de strafvervolgning. Vandaar dat het experiment — hoewel de probatie na de strafoplegging niet werd uitgesloten — vooral de probatie vóór de straftoemeting beoogde. Het experiment had een groot succes. Van de eerste honderd probanten mislukten er slechts vier wegens niet-naleving van de opgelegde voorwaarden, en twee wegens het plegen van een nieuw misdrijf¹⁸.

In 1951 werd een analoge proef gedaan te Brussel door de heer Raymond Charles¹⁹. Ook dit experiment was succesvol. Na zes jaar telde men slechts 12 mislukkingen op de 148 proefnemingen²⁰, en na 10 jaar had men op de 400 tot dan toe behandelde gevallen slechts in 36 gevallen de maatregelen moeten herroepen²¹.

Ook te Luik werd vanaf 1955 een dergelijke proefneming op touw gezet, die zeer bevredigende resultaten afwierp²².

Gaandeweg kregen deze voorbeelden navolging over het gehele land: in afwachting van een wetgevend tussenkoms, kreeg de pretoriaanse probatie vaste vorm²³.

¹⁸ H. BEKAERT, *op. cit.*, 33-35 en 51.

¹⁹ Circulaire van 19 mei 1951, verschenen in *Journal des Tribunaux*, 28 oktober 1951, p. 147.

²⁰ P. MARCHAND en L. MASSION-VERNIORY, "La probation préjudiciaire, R.D.P., 1957-1958, p. 720.

²¹ R. CHARLES, "Kanttekeningen bij tien jaar Pretoriaanse Probation", R.W., 1960-1961, 1894; R. CHARLES, "Réflexions sur dix ans de probation prétorienne", J.T., 1961, p. 457.

²² J. CONSTANT "Les projets de loi belge instituant la probation", *Rev. Sc. crim. Dr. Pén. Comp.*, 1958, p. 319; P. CHARLIER, "Action publique et probation", *Rev. Sc. crim. Dr. Pén. Comp.*, 1958, p. 379.

²³ Ondertussen werd door de correctionele kamers van de rechtbank te Brussel — op zeer bescheiden schaal — een experiment tot rechterlijke probatie opgezet. Dit bestond hierin, dat de rechtbank, met akkoord van de partijen en van het parket, de behandeling van de zaak voor onbepaalde tijd uitstelde, mits de delinquent bepaalde voorwaarden zou naleven die door de rechtbank opgelegd werden. Wanneer de 'proband' deze voorwaarden stipt naleefde, liet de rechter de zaak verjaren. Gedurende een beperkte tijd had daartoe zelfs een bijzondere kamer van de rechtbank gefunctioneerd, de zogenaamde "Chambre des Adolescents et de Droit social".

Zie hierover S.C. VERSELE, "Een los woord over alleen-rechtspraak en probation proeven", *Maandblad Berechting en Reklassering*, 1957, p. 53; *id.*, "L'information crimino-

8. *De parlementaire weg* die geleid heeft tot de Wet van 29 juni 1964, was ongewoon lang.

Reeds op 18 mei 1948 werd een eerste wetsontwerp ingediend door de minister van Justitie Paul Struye, "waarbij het probation-regime in het strafstelsel wordt ingevoerd"²⁴. Het voorzag in de mogelijkheid om het stelsel van de voorwaardelijke veroordeling, ingevoerd door de Wet van 31 mei 1888, en gewijzigd door de Wet van 14 november 1947²⁵, te koppelen aan een stelsel van probatie, dat voor de probant de verplichting meebracht de voorwaarden na te leven die hem door een rechterlijke beslissing zouden worden opgelegd. Dit wetsontwerp, dat ingevolge de ontbinding van de Wetgevende Kamers was vervallen, werd — enigszins geamendeerd — opnieuw ingediend door de minister van Justitie L. Lagae, op 11 november 1952²⁶.

Beide wetsontwerpen lieten aan de strafrechter een grotere bewegingsvrijheid om de probatie al dan niet toe te passen dan de latere wet. Zij gaven hem immers de mogelijkheid om uitstel te verlenen voor iedere correctionele straf, welke er ook de duur van zou zijn; alleen een vroegere veroordeling tot een criminele straf was een hinderpaal voor de toekenning van de probatie²⁷. Anderzijds ontbrak in deze wetsontwerpen een van de belangrijkste innovaties van de wet van 1964: die namelijk welke — voorbereid door de parketpraktijk — ons strafrecht zou verrijken met wat beschouwd werd typisch Angelsaksisch te zijn: de probatie-opschorting van de uitspraak van de veroordeling²⁸.

logique du tribunal correctionnel", *Bull. Soc. intern. de Crim.*, 1958, p. 187; *id.*, "Une expérience en matière de recherches de personnalité", *Rev. int. Crim. Pol. techn.*, 1963, p. 271; *id.*, "Les sanctions probatoires", *op. cit.*, p. 727.

Deze rechterlijke experimenten kenden echter relatief veel mislukkingen, niet zozeer omdat de rechters deze maatregelen toepasten op personen die er niet geschikt voor waren, dan wel wegens het ontbreken van de nodige middelen en personeel om de delinquenten te begeleiden. Zie J.Y. DAUTRICOURT, "Le Juge correctionnel belge devant l'individualisation pénale scientifique, la mise à l'épreuve judiciaire et le jugement des adolescents", *R.D.P.*, 1958-1959, pp. 903 e.v.

²⁴ *Parl. Besch., Kamer*, 1947-1948, wetsontwerp van 18 mei 1948, nr. 469.

²⁵ Zie over deze wetwijziging S. HUYNEN, "Loi du 14 novembre 1947 modifiant la législation relative à la libération conditionnelle et aux condamnations conditionnelles", *J.T.*, 1950, pp. 353 e.v.

²⁶ *Parl. Besch., Kamer*, 1952-1953, wetsontwerp van 11 november 1952, nr. 11. Zie voor beide wetsontwerpen: *Parl. Besch., Kamer*, 1961-1962, verslag R. Robijns aan de Kamercommissie voor de Justitie, nr. 401/2, blz. 1-6.

²⁷ Zie artikel 2 van voornoemde wetsontwerpen.

²⁸ J. CONSTANT, "Le Sursis et la Probation dans les Projets de Loi français et belge", rapport uitgebracht op de Frans-Belgisch-Luxemburgse dagen voor strafrecht, gehouden te Luik van 23 tot 25 mei 1957, *R.D.P.*, 1956-1957, pp. 911 e.v.; J. RUBBRECHT, "Kanttekeningen bij het wetsontwerp over probation", *R.W.*, 1958-1959, 363.

Hierboven hebben wij er reeds op gewezen, dat de probatie naar Angelsaksisch recht, geen modaliteit van

Daarom diende de minister van Justitie A. Lilar op 26 november 1956 een nieuw wetsontwerp in, dat onder meer voorzag in de mogelijkheid om de uitspraak van de veroordeling op te schorten, een sanctiemodaliteit die ook gepaard kon gaan met probatiemaatregelen²⁹.

Acht jaren waren er nodig, en niet minder dan 50 zittingen van de commissies voor de Justitie in Kamer en Senaat, om tenslotte te komen tot de wet die minister P. Vermeulen in 1964 liet goedkeuren³⁰.

III. DE PLAATS VAN DE PROBATIE IN DE CRIMINELE POLITIEK

9. De Wet van 29 juni 1964 is het voorlopig eindpunt van een evolutie in ons strafrecht, die ertoe geleid heeft dat — met het oog op de maximale efficiëntie van de strafrechtelijke sanctie — aan de strafrechter steeds grotere bevoegdheid en steeds meer mogelijkheden toebedeeld werden om de aard en de maat van deze sancties aan te passen aan de persoonlijkheid van de delinquent³¹.

De uitbreiding van de discretionaire bevoegdheden van de strafrechter op het stuk van de straftoemeting, hangt ten nauwste samen met de invloed van de gedragswetenschappen op het strafrecht en met de daarmee gepaard gaande gewijzigde opvattingen betreffende de doelstellingen van het strafrecht. In tegenstelling tot vroeger, wordt de straftoemeting thans niet meer primair beschouwd als een probleem van dosering van de strafmaat in functie van de ernst van het misdrijf en de grootte van de schuld van de dader, dus als een opgave tot vergelding, dan wel als een middel om doeleinden te bereiken, die verder reiken dan de straftoemeting zelf: de zogenaamde speciale en generale preventie³².

De Wet van 29 juni 1964 heeft de beslissingsmogelijkheden van de strafrechter zo verruimd,

opschorting van de uitspraak van de veroordeling is, maar een autonome strafrechtelijke maatregel (zie supra, nr. 6 en voetnoot 10).

²⁹ *Parl. Besch.*, Kamer, 1956-1957, wetsontwerp van 20 november 1956, nr. 598-1.

³⁰ Over het parlementaire werk ter zake zie men H. ROLIN, "Deelname door het Parlement aan de voorbereiding van de wet op de probatie", rapport uitgebracht op de Studiedagen over Probation, gehouden op 23 en 24 april 1971, en ingericht door het Institut des Hautes Etudes de Belgique.

³¹ Een uitgebreide bibliografie over de individualisering in het strafrecht, en de daarmee samenhangende problematiek vindt men bij: J. MATTHYS, procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Gent, "Het betrekken van de rechter bij de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf", R.W., 1974-1975, 201-202, voetnoot 15.

³² Zie hierover L. DUPONT, "Het beleid van de strafrechter", *Jura Falconis. Lustrumboek*, 1974, pp. 75-94, vnl. pp. 84-85.

dat hij voortaan over een zeer brede waaier van maatregelen beschikt, waaruit hij die kan kiezen, welke hij het meest geschikt acht om voormelde doelstellingen te realiseren. Binnen de marge, die hem door de wetgever wordt toegestaan, kan hij:

- een effectieve straf opleggen;
- een veroordeling uitspreken met uitstel;
- de uitspraak van de veroordeling opschorten;
- een probatieuitstel verlenen;
- een probatieopschorting toestaan.

Aangezien een beklaagde dikwijls aan de wettelijke voorwaarden kan beantwoorden, waardoor hij in aanmerking komt voor elk van deze modaliteiten, rijst het probleem van de keuze van de meest geschikte. In verband met de probatie kan de vraag dan als volgt worden geformuleerd: wat is de eigenheid van de maatregel, binnen het sanctiepakket dat de rechter ter beschikking staat, en voor welke delinquenten is hij het meest aangegeven?

10. In tegenstelling tot het Angelsaksische systeem is de Belgische probatie geen autonome strafrechtelijke maatregel, maar wel een modaliteit van strafrechtelijke sancties, met name van de opschorting van de veroordeling of van het uitstel van de tenuitvoerlegging van de uitgesproken straf³³. Dit betekent m.a.w. dat de probatie slechts kan worden toegestaan, in de gevallen waarin de opschorting van de uitspraak van de veroordeling respectievelijk het uitstel van de tenuitvoerlegging toegestaan mag worden³⁴.

Verder zal de vraag gesteld worden, in welke mate de binding van de probatie aan de opschorting of aan het uitstel een gelukkige formule is, en in hoeverre wij de uitspraak van professor R. Merle moeten beamen, volgens welke het uitstel of de opschorting slechts de "dragende vuurpijl" is van de probatie, die ten diepste geroepen is op zekere dag op eigen vleugels te vliegen³⁵.

Ondertussen zij er reeds op gewezen dat, terwijl er tussen de gewone opschorting en het gewone uitstel slechts een verschil in graad bestaat — althans in deze zin, dat de gewone opschorting geacht wordt een minder zware sanctie te zijn dan het uitstel —, het verschil tussen deze sanctiemodaliteiten en de probatie van wezenlijke aard is. In tegenstelling tot het gewone uitstel of tot de gewone opschorting, die beschouwd kunnen worden als een voorwaardelijke schorsing van de straf-

³³ J.Y. DAUTRICOURT, "De Techniek en de Aanwijzingen van de Belgische Probation", R.W., 1965-1966, 1378.

³⁴ Artikel 1, tweede lid, Wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie.

³⁵ *Travaux des Xlles Journées de défense sociale*, Toulouse 8-10 juni 1961, Paris, Dalloz, p. 119, geciteerd door P. CORNIL, "Déclin ou renouveau de la répression pénale" R.D.P., 1964-1965, p. 722.

actie³⁶, is de probatie een *behandelingsmethode*, die een actieve sociale tussenkomst meebrengt³⁷.

Kan de probatie gekwalificeerd worden als een specifieke behandelingsmethode van delinquenten, dan moet haar eigen plaats binnen de Belgische criminele politiek nog verder gepreciseerd worden.

Daartoe wordt de probatie eerst nader gesitueerd ten aanzien van de gewone opschorting en het gewone uitstel waarvan zij — door de wil van de wetgever — een verplichte modaliteit is; daarna wordt zij gesitueerd ten aanzien van de penitentiaire behandelingsmethodes, waarvoor zij een alternatief is.

A. Opschorting en uitstel tegenover probatieop-schorting en probatieuitstel

1° De gewone opschorting

11. De gewone opschorting is een van de belangrijkste innovaties van de Wet van 29 juni 1964. De opschorting van de uitspraak van de veroordeling is een wijze van op de proef stellen van een delinquent (artikel 1, eerste lid), door een gerechtelijke beslissing, genomen met de instemming van de verdachte (artikel 3, eerste lid), waarbij de feiten van de tenlastelegging bewezen worden verklaard (artikel 3, eerste lid, *in fine*), zonder dat een veroordeling wordt uitgesproken, en waarbij de vervolging beëindigd wordt voorzover de beslissing niet wordt herroepen (artikel 3, vijfde lid).

Deze vernieuwing is geboren uit de bezorgdheid van de wetgever om voor een beperkte groep van delinquenten, die occasioneel met het gerecht in aanraking komen, voor lichtere vergrijpen, de nadelige effecten van de strafrechtelijke interventie zoveel mogelijk te beperken. Deze bekommerning komt op drievoudige wijze tot uitdrukking:

a) Artikel 7 van de wet bepaalt dat de rechterlijke beslissingen die de opschorting gelasten niet mogen vermeld worden onder de inlichtingen ver-

strekt door de administratieve instanties, en dat zij alleen ter kennis gebracht mogen worden van de gerechtelijke instanties in geval van nieuwe vervolgingen gedurende de proeftijd. Dit betekent m.a.w. dat als de proeftijd gunstig verlopen is, er geen sporen van deze rechterlijke beslissing zullen overblijven op het strafregister van de begunstigde³⁸.

b) De opschorting kan gelast worden door de onderzoeksgerechten wanneer zij van oordeel zijn dat de openbaarheid van de debatten de declassering van de verdachte zou kunnen veroorzaken of zijn reclassering in gevaar zou kunnen brengen³⁹.

c) Artikel 5, tweede lid, bepaalt dat de vonnis-gerechten kunnen beslissen het debat te laten gebeuren in raadkamer, voor zover men van oordeel is dat de openbaarheid van de terechtzitting de declassering van de beklaagde zou kunnen veroorzaken of zijn reclassering in gevaar brengen.

De opschorting werd door de wetgever beschouwd als een buitengewone gunst voor delinquenten die geen of slechts een licht strafrechtelijk verleden hebben (met een maximum veroordeling tot één maand hoofdgevangenisstraf — artikel 3, eerste lid) en die een misdrijf gepleegd hebben dat niet van die aard schijnt te zijn dat het bijzonder zwaar gestraft moet worden (een maximumhoofdstraf van twee jaar correctionele gevangenisstraf of minder — artikel 3, eerste lid). Volgens de wetgever is zij verantwoord in de gevallen waarin de zaak te ernstig is om geseponeerd te worden, terwijl een veroordeling, zelfs met uitstel, de verbetering die reeds werd bekomen of die men van de beklaagde kan verwachten, zowel als zijn reclassering nadelig zou kunnen beïnvloeden⁴⁰. Zij moet dus voorbehouden worden aan eerder occasionele, primaire of hiermee gelijk te stellen delinquenten, waarvan duidelijk blijkt dat zij geen ernstige aanpassingsproblemen stellen⁴¹. De maatregel steunt op het vermoeden dat de vrees

³⁶ R. CHARLES, P. VAN DROOGHENBROECK en P. MAR-CHAND, "L'application de la loi du 29 juin 1964", *R.D.P.*, 1967-1968, p. 160; R. CHARLES en J.R. BOSLY, "Le rôle du tribunal dans l'application et la détermination des peines", *R.D.P.*, 1967-1968, p. 675.

³⁷ P. CORNIL, "Probation", *J.T.*, 1964, p. 683; *id.*, "La probation: sanction pénale ou mesure de faveur", *J.T.*, 1958, p. 143; J.Y. DAUTRICOURT, "De Techniek en de Aanwijzingen van de Belgische Probation", *R.W.*, 1965-1966, 1378-1379; *id.*, "Le rôle de la probation dans le traitement des délinquants en Belgique", *R.D.P.*, 1969-1970, pp. 524 e.v.; D. GENONCEAUX, "De toepassingsmodaliteiten van de Belgische Wet van 29 juni 1964 en de rol van de probatie-assistenten", *Bull. Best. Strafm.*, 1967, pp. 274-275; S.C. VERSELE, "Les sanctions probatoires", *op. cit.*, p. 736; P.E. TROUSSE, "Aspects comparés de la politique criminelle en Allemagne Fédérale et en Belgique", *R.D.P.*, 1970-1971, p. 651.

³⁸ R. CHARLES en P. VAN DROOGHENBROECK, "Suspension, sursis et probation", *R.P.D.B.*, Compl., Deel IV, nrs. 150 e.v.

³⁹ De wetgever heeft op ondubbelzinnige wijze te kennen gegeven wat naar zijn bedoeling de draagwijdte is van dit recht van de onderzoeksgerechten. Het is een uitzonderlijke maatregel, daar de opschorting in de regel uitgesproken moet worden door de vonnisgerechten. Zie *Parl. Hand.*, Kamer, 1963-1964, verklaring van de rapporteur Robeyns aan de Kamer, van 20 mei 1964, p. 7. Over deze uitzonderlijke bevoegdheid van de onderzoeksgerechten werd langdurig gediscussieerd in Kamer en Senaat. Zie daarover R. CHARLES en P. VAN DROOGHENBROECK, *op. cit.*, nrs. 100-121bis.

⁴⁰ Memorie van toelichting, *Parl. Besch.*, Kamer, 1956-1957, nr. 598/1, blz. 5 *in fine*, en blz. 6; *Parl. Hand.*, Senaat, 1963-1964, vergadering van 27 november 1963, blz. 91, kol. 2.

⁴¹ S.C. VERSELE, "Les sanctions probatoires", *op. cit.*, p. 735.

voor een toekomstige veroordeling zal volstaan om verdere recidive te voorkomen⁴².

12. Voor zover er reeds statistieken beschikbaar zijn betreffende het aantal toegekende gewone opschortingen, wijzen deze erop dat er een opvallend *verschil* bestaat in het globale aantal tussen de rechtsgebieden van de diverse hoven van beroep, en binnen het rechtsgebied van een hof tussen de diverse rechtbanken. Zo werden er in de eerste vijf jaar van de toepassing van de nieuwe wet 4.483 gewone opschortingen uitgesproken in het rechtsgebied van het Hof van Beroep te Brussel, tegen 1.095 in het rechtsgebied van Luik, en slechts 778 in het gebied van Gent. Zelfs rekening houdend met het feit dat het totaal aantal strafrechtelijk behandelde gevallen in deze rechtsgebieden niet hetzelfde is, blijft het verschil nog aanzienlijk. Binnen het rechtsgebied van Brussel, werden er door de Correctionele Rechtbank van Leuven in vijf jaar tijd slechts 62 gewone opschortingen uitgesproken, tegen 711 te Mechelen⁴³.

Deze opmerkelijke verschillen tonen aan dat er bij de diverse rechtbanken en parketten een gedifferentieerde opvatting bestaat betreffende de opportuniteit van de gewone opschorting, en omtrent het uitzonderlijke karakter van deze gunst.

13. Nog afgezien van de problematiek van de eenheid van criminele politiek, roept deze terughoudendheid een *dubbele bedenking* op.

— Een eerste is, dat gezaghebbende criminologen er sinds jaren reeds de nadruk op gelegd hebben, dat het niet zozeer het delict is dat iemand declassereert of desocialiseert, maar wel het geheel van de stigmatiseringsprocessen die door de strafrechtsinterventie worden teweeggebracht of versterkt⁴⁴. Zij wijzen er dan ook op dat — als men begaan is met de reclassering van de bedrijver van een strafbaar feit — men op de eerste plaats erop bedacht moet zijn de desocialiserende gevolgen van de strafrechtsinterventie te beperken; anders wordt reclassering niet méér dan een pogen te herstellen wat eerst werd stukgemaakt⁴⁵.

⁴² J.Y. DAUTRICOURT, "De techniek en de aanwijzingen van de Belgische Probatie", R.W., 1965-1966, 1379.

⁴³ Bestuur Strafinrichtingen, "Vijfjaarlijks Verslag 1965-1970", Bull. Best. Strafinr., 1970, pp. 294-295.

⁴⁴ Zie over de labeling- en stigmatiseringstheorieën: PH. ROBERT en G. KELLEN, "Nouvelles perspectives en sociologie de la déviance", Rev. Franc. Sociol., XIV, 1973, pp. 371-391; L. VAN OUTRIVE, "Stigmatisation: un prolongement de l'analyse criminologique", R.D.P., 1972-1973, nr. 4, pp. 363-384; H.S. BECKER, *The Other Side — Perspectives on Deviance*, New York, 1964; D. CHAPMAN, *Sociology and the stereotype of the criminal*, London, 1968. Zie ook de werken van E.M. LEMERT, E. GOFFMAN, S. SHOHAM e.a. Zie nog: P. HAUSMAN, "Le stigme — Une forme originelle de la réaction sociale", R.D.P., 1973-1974, pp. 739 e.v.

⁴⁵ L. DUPONT, "Het Belgisch strafrechtssysteem in het

Wanneer de wetgever met de instelling van de gewone opschorting uitdrukkelijk geïmpliceert heeft de nadelen van deze tussenkomst te beperken — althans voor een kleine groep begunstigde delinquenten — dan schijnt de opvatting, dat de opschorting ook binnen deze groep een uitzonderlijk karakter moet bewaren, daarmee in tegenspraak. Er bestaan o.i. dan ook geen redenen om vol te houden, dat zelfs voor delinquenten die aan alle wettelijke voorwaarden voldoen om de opschorting te genieten, deze maatregel als een uitzonderlijke gunst gehanteerd moet worden.

— Een tweede bedenking, die met de voorgaande verband houdt, betreft de kwalificatie van de gewone opschorting als een "uitzonderlijke gunst", waardoor men gevaar loopt geen *objectieve criteria* — in de zin van veralgemeenbare kenmerken — voor de toekenning van de opschorting te hanteren. Hierdoor dreigt een van de fundamenteelste beginselen van onze strafrechtsbedeling aangetast te worden, met name het *gelijkheidsbeginsel*. Dat dit geen denkbeeldig gevaar is blijkt o.m. uit een recente verklaring van oud-minister van Justitie A. Vranckx: "Ik heb het gevoel — en hier zal men mij verwijten dat ik geen bewijzen kan aanhalen, ofschoon dat gevoel gedeeld wordt door vele magistraten die ik tot mijn vrienden reken — dat sommige rechters de opschorting gemakkelijker zullen toestaan ten voordele van beklaagden die tot een bepaald sociaal milieu behoren. Dit ruikt dan weer naar een soort klasserecht. Ik kan verzekeren dat dit geen lichtvaardige beoordeling is. Het is juist dat ik dit gevoel niet met cijfers kan bewijzen. Maar hier geldt weer hetzelfde klaaglied: de minister van Justitie beschikt niet over de nodige personeelskrachten om vereiste statistieken aan te leggen"⁴⁶.

Deze vrees voor een sociale discriminatie bij het toekennen van de opschorting, bleek eveneens uit een onderzoek dat door het Centrum voor Sociologie van Recht en Justitie van de Vrije Universiteit te Brussel in 1967 werd ingesteld bij de rechtbanken, de parketten en de balies, ten einde na te gaan in welke mate de nieuwe wet en haar filosofie reeds in de rechtspraktijk geïntegreerd was. Uit de antwoorden op de daartoe voorgelegde vragenlijst bleek dat niet weinigen de vrees uitdrukten dat de nieuwe wet wel eens sociaal discriminerend zou kunnen werken door het gunstig vooroordeel omtrent de reclasseringkansen van bepaalde economisch of cultureel begunstigde groepen⁴⁷.

licht van een behoorlijke rechtsbedeling", IIIe Belgische Dagen voor Criminologie, Luik, 1975, p. 97, nr. 38.

⁴⁶ Geciteerd in *Kultuurleven*, themanummer over de tekorten in de rechtsbedeling, 42e jaargang, nr. 1, januari 1975, p. 8.

⁴⁷ Geciteerd door S.C. VERSELE en J. SOMERS-DEMANCK, "Contribution à la recherche des facteurs de réussite et

In dit verband zij er op gewezen, dat men reeds ten tijde van de pretoriaanse experimenten met de probatie bekommerd was om de rechtsgelelijkheid van de burgers. In zijn reeds geciteerde omzendbrief van 19 mei 1951, schreef de procureur des Konings te Brussel: "U zult er bovendien heel bijzonder voor waken dat door de feitelijke omstandigheden een categorie van burgers niet méér dan een ander geroepen zijn om deze maatregel te genieten", en verder nog: "Het is geen gunstbepaling... Er dient slechts een beroep op gedaan te worden, indien men de overtuiging heeft dat daardoor beter de bijzondere en de algemene preventie zal verzekerd zijn, dan door de werkelijke of voorwaardelijke vrijheidsstraf"⁴⁸.

2° Het gewone uitstel

14. In tegenstelling tot de gewone opschorting, die een werkelijke innovatie was, is het "gewone uitstel een sinds lang in onze strafrechtstraditie ingewortelde vorm van straftoemeting. Zij is de perfectionering van de voorwaardelijke veroordeling", zoals deze was ingesteld door de Wet Lejeune van 31 mei 1888.

Zij had tot doel de toepassing van de schadelijk geachte korte vrijheidsstraffen te verminderen, en steunde op het geloof in het bestaan van occasionele delinquenten, van wie geen recidive-gevaar uitging⁴⁹.

Het toepassingsgebied van deze wet was evenwel zeer beperkt. Opdat de delinquent voor de voorwaardelijke veroordeling in aanmerking zou kunnen komen, mocht hij geen voorafgaande criminele of correctionele veroordeling hebben opgelopen, en mocht de opgelegde straf zes maanden gevangenisstraf niet te boven gaan (artikel 9, Wet 31 mei 1888). Reeds in die tijd lokte deze wet veel kritiek uit. Men denke aan de historische uitspraak van Jules Bara tijdens de parlementaire bespreking ervan: "C'est un bon pour commettre un délit que vous donnez à tous les citoyens qui n'ont pas encore été condamnés"⁵⁰.

Ondanks de vrees dat het nieuwe systeem het toenemen van de criminaliteit in de hand zou werken, bleek zij vruchtbare resultaten af te werpen⁵¹.

d'échec en matière de probation", R.D.P., 1969-1970, p. 581, noot 8.

⁴⁸ Omzendbrief van de heer R. CHARLES, procureur des Konings te Brussel aan de eerste substituten en de substituten-procureurs des Konings, van 19 mei 1951, Parket van de procureur des Konings, Algemene Onderrichtingen, Wetgeving nr. 288, p. 5.

⁴⁹ R. CHARLES en P. VAN DROOGHENBROECK, "Suspension, Sursis et Probation", R.P.D.B., op. cit., nr. 55; P. CORNIL, "Déclin ou renouveau de la répression pénale", op. cit., p. 716.

⁵⁰ Geciteerd door P. CORNIL, "La probation: sanction pénale ou mesure de faveur", J.T., 1958, p. 142.

⁵¹ A. PRINS, *Science pénale et droit positif*, Brussel-

Daarom werd door de Wet van 14 november 1947 het toepassingsgebied van deze wet gevoelig uitgebreid. De vereiste dat de delinquent geen voorafgaande criminele of correctionele veroordeling mocht hebben opgelopen, werd verzacht tot de voorwaarde dat hij nog niet gestraft mocht geweest zijn tot een criminele of tot een hoofdgevangenisstraf van meer dan drie maanden. Daarenboven kon de voorwaardelijke veroordeling ook verleend worden voor gevangenisstraffen die twee jaar niet te boven gingen. Deze uitbreiding bleef gebaseerd op het geloof dat voor sommige delinquenten de loutere dreiging met een effectieve gevangenisstraf, minstens zo goed als de uitvoering van deze straf, de verbetering van de schuldige zou bewerkstelligen⁵².

15. De Wet van 29 juni 1964 trekt deze rationaliteit nog veel verder door. Overeenkomstig artikel 8 kan het uitstel van de uitvoering voortaan verleend worden voor alle straffen die drie jaar niet te boven gaan⁵³. Daarenboven werd de toelaatbare grens van de voorafgaande veroordelingen met drie maanden verhoogd: overeenkomstig artikel 8 kan het uitstel thans verleend worden aan hen die nog geen veroordeling hebben ondergaan tot een criminele straf of tot een hoofdgevangenisstraf van meer dan zes maanden.

De evolutie die ertoe geleid heeft de voorwaarden voor de toekenning van het uitstel steeds mil-

Parijs, 1889, nrs. 800-801; L. CORNIL, "Le droit pénal et la procédure pénale après la tourmente", *Les Nouvelles, Procédure Pénale*, Brussel, 1946, Deel I, Vol. I, Inleiding, p. 56.

⁵² Zie over deze wet L. CORNIL, "Loi du 14 novembre 1947 modifiant la législation relative à la libération conditionnelle et aux condamnations correctionnelles", R.D.P., 1947-1948, p. 283 e.v.; S. HUYNEN, "Loi du 14 novembre...", op. cit., pp. 353 e.v.

⁵³ Door te bepalen dat het uitstel kan verleend worden voor straffen die drie jaar niet te boven gaan, heeft de wetgever het mogelijk gemaakt, dat voortaan het uitstel in overweging genomen kan worden voor alle misdrijven, ook die welke wettelijk strafbaar gesteld zijn met de doodstraf, want in geval van verzachtende omstandigheden, over het bestaan waarvan de rechter soeverein oordeelt, kan de doodstraf gereduceerd worden tot een correctionele gevangenisstraf van drie jaar. Deze straf van drie jaar als grens voor de toepassing van het uitstel, werd door de wetgever bepaald onder invloed van de gebeurtenissen rond het beruchte Softenonproces te Luik. Men was van oordeel, dat de jury in de hoven van assisen dikwijls de vrijpraak verleende, omdat zij voor de minimumstraf die zij in geval van schuldigverklaring moest uitspreken — drie jaar — geen uitstel kon verlenen. In uitzonderlijke gevallen kan, zelfs voor zware misdrijven, het uitstel een gelukkige oplossing zijn: de veroordeling houdt een formele afkeuring in van de daad, terwijl het uitstel geïnterpreteerd kan worden als de uitdrukking van het begrip dat men wil opbrengen voor de uitzonderlijke motieven die iemand tot het plegen van een misdrijf hebben aangezet. Zie *Parl. Besch., Kamer*, 1962-1963, wetsvoorstel, nr. 457-1; *Parl. Hand., Senaat*, 1963-1964, vergadering van 27 november 1963, blz. 91, kol. 2, en blz. 95, kol. 1 *in fine*; *Parl. Besch., Senaat*, 1962-1963, nr. 355, p. 31.

der te maken, houdt niet alleen verband met het doordringen van een steeds groter wordende humaniteit in de strafrechtspleging. Zij was kennelijk geïnspireerd door een groeiend wantrouwen in de efficiëntie van de vrijheidsstraffen, niet alleen meer die van korte duur, maar ook de langere straffen.

Bovendien blijkt uit deze evolutie, dat men er meer dan ooit van overtuigd geraakt was, dat de loutere bedreiging met de uitvoering van de straf, voor vele delinquenten, waaronder zelfs niet-occasionele, een voldoende intimidatie was, om ze ervan te weerhouden in de toekomst nog nieuwe misdrijven te plegen.

Het gewone uitstel is derhalve een aangewezen straftoemetingstechniek:

— als de bedreiging met de uitvoering van de straf voldoende preventief kan werken, terwijl geveesd moet worden dat de gewone opschorting een te zwak afschrikkingsmiddel is;

— terwijl een verdere begeleiding van de delinquent overbodig zou zijn;

— op voorwaarde dat een effectieve strafoplegging van algemeen preventief standpunt uit, niet geboden is, wegens omstandigheden die inherent zijn aan het misdrijf.

3. De probatie

16. Na dit overzicht over de zin van de gewone opschorting en het gewone uitstel, kan de identiteit van de probatie beter toegelicht worden.

Zowel de gewone opschorting als het gewone uitstel zijn technieken om de effectieve straf, voornamelijk dan de gevangenisstraf te vermijden. Dit geldt ook voor probatieopschorting en probatieuitstel.

Zowel de gewone opschorting als het gewone uitstel steunen op het vermoeden dat, ofwel de vrees voor de veroordeling: bij de opschorting, ofwel de vrees voor de uitvoering van de straf: voor het uitstel, zal volstaan om de delinquent voor verdere recidive te behoeden⁵⁴. En daàr ligt nu het grote verschil met de probatie.

17. Probatie maatregelen zullen aangewezen zijn daàr — en enkel daàr — waar de bedreiging op zichzelf niet kan volstaan om de socialisering of de integratie van de delinquent te bewerkstelligen, te handhaven of te waarborgen. Zij zijn aangewezen, als de delinquent een reële behoefte heeft aan

begeleiding, en aan controle op de naleving van de voorwaarden die onmisbaar worden geacht wil de strafrechtelijke tussenkomst positief effect sorteren.

Tijdens de parlementaire voorbereiding van de wet werd er trouwens de nadruk op gelegd, dat de probatie enkel aangewezen is voor beklaagden "waarvan de verbetering maar kan verhoopt worden mits een voogdij door een probatieassistent, en mits de eerbiediging van de bijzondere voorwaarden die de rechtsmacht als onontbeerlijk zal achten voor de verbetering van de delinquent"⁵⁵.

Dat de probatie derhalve wezenlijk beschouwd moet worden als een "behandelingsmethode" volgt trouwens uit de tekst zelf van de wet, waar deze in artikel 9 bepaalt, dat de verdachten en de veroordeelden aan wie een probatiemaatregel is opgelegd "geleid" worden door probatieassistenten, en dat op de tenuitvoerlegging van de probatiemaatregelen wordt toegezien door de probatiecommissie, waaraan de assistenten verslag uitbrengen.

Als dusdanig moet de probatie beschouwd worden als een eigen modaliteit van behandeling van delinquenten, naast de andere behandelingsmodaliteiten als de internering en de penitentiaire behandeling. Waarin precies de eigenheid bestaat van de probatie als "behandelingsmethode" moet verder nog nader toegelicht worden. Alvast is duidelijk dat het opleggen van probatiemaatregelen aan personen die geen behoefte hebben aan behandeling of begeleiding, een nodeloze belasting is van de betrokkene zelf en van de probatiediensten⁵⁶.

Terecht schreef professor Paul Cornil: "De voordelen van de probatiemaatregelen moeten geëvalueerd worden door ze af te wegen tegen de nadelen van de vrijheidsstraf. Indien de probatie de gevangenisstraf vervangt, is zij bijna steeds minder zwaar en voordeliger voor de betrokkene, zijn familie en zelfs voor de samenleving. Maar indien de probatie wordt opgelegd aan een delinquent, die de gewone opschorting of het gewone uitstel had kunnen genieten, verzwakt zij de situatie. In beide gevallen mag men de probatie slechts opleggen, indien de vrijheidsberoving niet noodzakelijk is, en indien het gaat om beklaagden waarvan men de reclassering slechts kan verwachten, op voorwaarde dat er een voogdij wordt uitgeoefend en op voorwaarde dat de opgelegde voorwaarden nageleefd worden"⁵⁷.

⁵⁵ Verslag van H. HOUSIAUX namens de Commissie voor Justitie, *Parl. Besch., Senaat*, 1962-1963, nr. 355, verslag van 22 oktober 1963, nr. 39.

⁵⁶ J.Y. DAUTRICOURT, "Le rôle de la probation dans le traitement des délinquants en Belgique", *op. cit.*, pp. 522-523.

⁵⁷ P. CORNIL, "Déclin ou renouveau de la répression pénale", *op. cit.*, p. 722.

⁵⁴ J.Y. DAUTRICOURT, "De techniek en de aanwijzingen van de Belgische Probatie", *R.W.*, 1965-66, 1379: *id.*, "Le rôle de la défense dans l'application de la loi du 29 juin 1964 concernant la suspension, le sursis et la probation", *J.T.*, 1966, p. 219.

18. Er werd reeds op gewezen dat er tussen de gewone opschorting en het gewone uitstel een verschil in graad bestaat: de gewone opschorting wordt geacht een minder zware sanctie te zijn. Dit komt tot uitdrukking, enerzijds in het feit dat de gewone opschorting geen sporen nalaat in het strafregister van de betrokkene (artikel 7), en anderzijds in het feit dat de wetgever de voorwaarden voor de toekenning van de gewone opschorting restrictiever heeft opgevat dan de voorwaarden voor de toekenning van het uitstel, zowel wat het strafrechtelijk verleden van de begunstigten betreft, als wat betreft de omvang van de straf die normaliter zou dienen opgelegd te worden⁵⁸.

Het is dan ook een opmerkelijk verschijnsel dat — afgezien van de plaatselijke verschillen — de rechtbanken over het algemeen, gedurende de eerste jaren van de toepassing van de wet — wanneer zij van oordeel waren dat een probatiemaatregel aangewezen was — duidelijk hun voorkeur te kennen hebben gegeven voor de *probatieopshorting*. Gedurende de eerste vijf jaar probatiepraktijk werden in het Rijk 6.966 probatieopshortingen toegestaan, wat ruim meer is dan het dubbel van de 3.280 probatieuitstellen⁵⁹.

Dit verschijnsel zou er kunnen op wijzen dat de innovatie van de wet van 1964, de probatieopshorting, die enigszins voorbereid was door de pretoriaanse praktijken, bijzonder goed onthaald werd in onze strafrechtspleging. Het wijst er toch zeker op dat vele rechters van oordeel waren, dat het perspectief op het ontkomen aan een strafrechtelijke veroordeling, het perspectief op het rechterlijk "*pardon*", een grotere stimulans betekent voor een wetsconforme *modus vivendi*, dan de bedreiging met de uitvoering van de uitgesproken straffen, het uitstel, dat op zichzelf reeds een veroordeling inhoudt⁶⁰.

De vraag is echter, in welke mate deze voorkeur voor de probatieopshorting boven het probatieuitstel, die tekenend was voor de beginperiode van de toepassing van de wet, zich gehandhaafd heeft, en ook vandaag nog bestaat.

⁵⁸ Vergelijk de artikelen 3 en 8 van de Wet van 29 juni 1964.

⁵⁹ Bestuur Strafinrichtingen, "Vijfjaarlijks Verslag 1965-1970", *Bull. Best. Strafinricht.*, 1970, p. 295.

Dat er in de allereerste periode van de toepassing van de wet een opmerkelijke voorkeur bestond voor de probatieopshorting, bleek reeds uit een onderzoek dat de periode bestudeerde tussen 1 september 1964, datum van in werking treden van de wet, en 31 december 1965. Zie daarover R. CHARLES, P. VAN DROOGHENBROECK en P. MARCHAND, "L'application de la loi du 29 juin 1964 concernant la suspension, le sursis et la probation depuis son entrée en vigueur fixée au premier septembre 1964", *R.D.P.*, 1967-1968, pp. 159 e.v.

⁶⁰ R. CHARLES, P. VAN DROOGHENBROECK en P. MARCHAND, *op. cit.*, p. 168; P.E. TROUSSE, "Aspects comparés de la politique criminelle en Allemagne Fédérale et en Belgique", *R.D.P.*, 1970-1971, pp. 651-652.

Een onderzoek bij de probatiecommissie te Luik heeft immers uitgewezen dat de aanvaankelijke voorkeur voor de probatieopshorting heel vlug is omgeslagen ten voordele van het probatieuitstel. Te Luik telde men in 1965 slechts 6,2 % probatieuitstellen, tegen 93,8 % probatieopshortingen. In 1970 lagen de verhoudingen tussen beide al bijna gelijk. En in 1971 kreeg het probatieuitstel de bovenhand met 53,1 % om reeds in 1973 het percentage van 70,7 te bereiken⁶¹. Men kan hier haast gewagen van een Copernicaanse revolutie.

De volledige statistieken betreffende het gehele Rijk zullen moeten uitwijzen in welke mate het hier een louter plaatselijk verschijnsel betreft.

Overeenkomstig de *filosofie van de probatie* moet, waar begeleiding en hulpverlening geboden is, het repressieve zoveel mogelijk op de achtergrond blijven. Wanneer de wet toestaat zowel probatieopshorting als probatieuitstel te verlenen, dan moet o.i. — behoudens tegenindicaties van bijzondere en algemene preventieve aard — aan de probatieopshorting de voorkeur gegeven worden. Sinds Beccaria is het immers een algemeen erkend beginsel in de criminele politiek, dat waar er verschillende middelen zijn om hetzelfde doel te bereiken, men aan die middelen de voorkeur moet geven, welke het minste schade veroorzaken⁶².

B. Penitentiaire behandeling tegenover probatiebehandeling

19. De beeldspraak doortrekkend, waarin de sancties de "tanden" van het recht genoemd worden⁶³, zou men de klassieke strafsancities de "hoektanden" kunnen noemen. Deze klassieke straffen,

⁶¹ B. DEVROYE-RAMIOUL en G. DE CONINCK, "De praktijk van de Probatie. Overwegingen bij een empirische navoring uitgevoerd in het arrondissement Luik", *Bull. Best. Strafinr.*, maart-april 1974, pp. 103-104.

⁶² Dit beginsel wordt ook wel eens het "subsidiariteitsbeginsel" genoemd. Zie daarover het prachtige opstel van ARTHUR KAUFMANN, "Subsidiaritätsprinzip und Strafrecht", in *Grundfragen der Gesamten Strafrechtswissenschaft. Festschrift für Heinrich Henkel zum 70. Geburtstag*, Berlin-New York, 1974, pp. 89-107. Zie ook L. DUPONT, "Het Belgisch strafrechtssysteem in het licht van een behoorlijke rechtsbedeling", *op. cit.*, pp. 75-76, die dit beginsel omschrijft als volgt: "Het strafrecht mag slechts aangewend worden als instrument van sociale beheersing, voor zover zijn doelstellingen niet met alternatieve middelen, die minder sociale en individuele kosten veroorzaken, kunnen worden bereikt; anderzijds moeten tussen de diverse strafrechtelijke beslissingsalternatieven, die dezelfde doeleinden kunnen bewerkstelligen, deze beslissingen de voorkeur genieten, die het minste leed teweegbrengen".

⁶³ W. DUK, *Tanden van het recht. Oriënterende beschouwingen over sancties*, Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van gewoon hoogleraar in de algemene inleiding tot de rechtswetenschap en het Nederlands en vergeleekend staats- en administratiefrecht aan de Universiteit van Amsterdam op 1 oktober 1973, Zwolle, 1973, 41 pp.

waarvan de vrijheidsberoving het prototype is, zijn immers de krachtigste en de meest geslepen instrumenten, waarmee — binnen een rechtssysteem — de bestaande maatschappelijke orde verdedigd kan worden tegen hen die de spelregels overtreden die voor het goed functioneren van de samenleving gegeven zijn.

Evenmin echter als een te overdadig gebruik van geneesmiddelen het genezingsproces in de hand werkt, zijn de krachtigste sancties noodzakelijkerwijze de meest doelmatige instrumenten om de door het strafrecht beoogde doelstellingen van normhandhaving en criminaliteitspreventie te verwezenlijken.

Het is niet alleen een beweging van grotere humaniteit, maar vooral een inzicht in het falen van de klassieke penitentiaire methodes, gebaseerd op repressie en intimidatie, die het zoeken gestimuleerd heeft om:

— enerzijds de gevangenisstraf als modaliteit van strafrechtelijke sanctie te vermijden en om er alternatieven voor in de plaats te stellen;

— anderzijds binnen de penitentiaire bedrijvigheid zelf, diepgaande hervormingen teweeg te brengen.

Door voortdurende inspanningen van de Belgische Administratie der Strafinrichtingen, en met medewerking van de parketten werden nieuwe modaliteiten van strafuitvoering in toepassing gebracht, die de verwijdering van de tot de vrijheidsstraf veroordeelde uit zijn sociaal en familiaal milieu zo beperkt mogelijk houden: de weekeind-arresten, het stelsel van de halve vrijheid en de beperkte hechtenis⁶⁴.

Daarenboven heeft men gepoogd van de penitentiaire instellingen centra te maken waar — door gedifferentieerde regimes en moderne behandelings- en begeleidingstechnieken — gewerkt wordt aan de persoonlijkheidsontwikkeling van de delinquent, en waar zijn maatschappelijke reclassering zo goed mogelijk wordt voorbereid⁶⁵.

⁶⁴ Zie hierover P. BIBOT, "Considérations sur les arrêts de fin de semaine", *Rev. intern. crim. et pol. techn.*, 1964, nr. 1, pp. 48-51; P. CORNIL, "Een Belgisch penitentiair experiment: de weekeindarresten en de beperkte hechtenis", *Bull. Best. Strafinr.*, 1963, pp. 111-122; E. DANTINNE, "De nieuwe vrijheidsbeperkende maatregelen", *Bull. Best. Strafinr.*, 1970, pp. 441-457; J. HERREMAN, "Weekeind-arresten en beperkte hechtenis van 1 maart 1963... tot 31 december 1966" *Bull. Best. Strafinr.*, 1964, pp. 129-150, 1966, pp. 3-14, en 1967, pp. 15-29.

Zie ook: Bestuur Strafinrichtingen, *Vijfjaarlijks Verslag 1960-1965*, p. 20, en "Vijfjaarlijks Verslag 1965-1970", *Bull. Best. Strafinr.*, 1970, pp. 234-239.

⁶⁵ Voor een overzicht van de belangrijkste hervormingen in ons penitentiair systeem, raadplege men met vrucht: J. DUPRÉEL, "Le système pénitentiaire (1907-1957)", *R.D.P.* — *Publication jubilaire 1907-1957*, pp. 151-171; *id.*, "Evolution législative et réglementaire du traitement pénitentiaire (1957-1967)", *R.D.P.*, 1967, pp. 203 e.v.; zie voorts ook de verschillende uitgaven van het *Vijfjaarlijks Verslag*, die

Ondanks alle inspanningen om het gevangenisregime te verbeteren, en om de penitentiaire activiteiten te centreren op de *behandeling* van de delinquenten, blijft er bij de meeste penalisten een groot scepticisme bestaan omtrent de mogelijkheid om door middel van een gedwongen vrijheidsberoving een positieve invloed uit te oefenen op de gedetineerden⁶⁶.

De grondtoon van ongeloof in de vrijheidsstraf als algemeen therapeutisch instrument, klinkt bij de meeste penologische auteurs en wordt ook gehoord op vele internationale congressen en colloquia⁶⁷.

20. Dat de gevangenis als behandelingsmethode van delinquenten zeer problematisch blijft wil echter niet zeggen dat zij uit het huidige strafrecht weggedacht kan worden.

— Zij blijft in de eerste plaats de enige mogelijkheid om de samenleving te beschermen tegen een aantal delinquenten, ten aanzien waarvan ook elke

sinds het einde van de tweede wereldoorlog de activiteiten van het Bestuur Strafinrichtingen weergeven.

Over de therapeutische methodes, die recent in de Belgische gevangenis worden toegepast, zie men D.J. BECK, "Groepstherapie met ter beschikking van de regering gestelde meerderjarige volwassenen", *Bull. Best. Strafinr.*, 1955, nr. 2; J. DUPRÉEL, "Het colloquium van Brussel over de nieuwe psychologische methoden ter behandeling van de gedetineerden", *Bull. Best. Strafinr.*, 1962, pp. 175-190; S. DE BATSELIER, "Group-counselling als adequate methode voor een therapeutische behandeling in onze strafinrichtingen", *Bull. Best. Strafinr.*, 1964, pp. 51-62; G. HOUCHON, "Inleiding tot de groupcounselling in de strafinrichtingen", *Bull. Best. Strafinr.*, 1963, pp. 311-326; E. SWINNEN, "Group counselling of op weg naar een sterk mensgericht penitentiair beleid", *Bull. Best. Strafinr.*, 1972, pp. 215-231; s.n., "De group-counselling in penitentiair milieu", *Bull. Best. Strafinr.*, 1968, pp. 123-144, en pp. 265-278.

Over de ontwikkeling en de draagwijdte van de penitentiaire behandelingsmethodes, raadplege men, benevens de reeds aanbevolen Vijfjaarlijkse Verslagen: J. DUPRÉEL en M. VAN HELMONT, *Bedrijvigheid van het Bestuur Strafinrichtingen. Tienjarig verslag 1945-1955*; J. DUPRÉEL, *Penitentiaire Studies en perspectieven*, Penit. Drukkerij, 1960; *id.*, "Penitentiaire behandeling en criminologie", *Bull. Best. Strafinr.*, 1963, pp. 53-65; *id.*, "Theorie en praktijk in de behandeling van de gedetineerden", *Bull. Best. Strafinr.*, 1961, pp. 5-21; D. GENONCEAUX, "Sociale relaties in de strafinrichtingen", *Bull. Best. Strafinr.*, 1967, pp. 135-152; J. JANSSEN, "Democratisering in het gevangeniswezen", *Bull. Best. Strafinr.*, 1969, pp. 141-150; J. VAN DER GRIENT, "Vragen en visie bij tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf", *Bull. Best. Strafinr.*, 1970, pp. 459-470; E. SWINNEN, "De therapeutische vrijheid als alternatief voor de vrijheidsstraf", *Bull. Best. Strafinr.*, 1974, pp. 115-123.

⁶⁶ P. GENONCEAUX, "Naar een vernieuwd beleid inzake misdaadbestrijding", *Bull. Best. Strafinr.*, 1974, p. 182.

⁶⁷ Zie bijvoorbeeld G.G. KILLINGER en P.F. CROMWELL, *Corrections in the community. Alternatives to imprisonment* Selected Readings, Criminal Justice Series, St. Paul. Minn., 1974, 578 pp.; BLOM en L. COOPER, *Progress in Penal Reform*, Oxford, 1974: "Het eerste doel van deze verzameling opstellen is, aan te tonen dat de verbetering van gedetineerden in de gevangenis vooralsnog onbereikbaar is gebleken", p. XI.

andere behandelingsmethode faalt, en voor wie slechts een institutionele aanpak de maatschappij minstens een tijdelijke bescherming biedt.

— Zij blijft vervolgens ook een belangrijk instrument van generale preventie, en is niet weg te denken zolang de publieke opinie t.o.v. bepaalde delicten of delinquenten een vergeldende strafactie vraagt.

— Zij blijft tenslotte ook het laatste middel, wanneer alle andere falen: het *ultimum remedium*⁶⁸.

Het feit dat gaandeweg het inzicht gegroeid is in de bedenkelijke mogelijkheden om door een penitentiaire behandeling overtuigend positieve resultaten te bereiken moet daarentegen wel de spoorslag zijn om de kansen, geboden door alternatieve behandelingsmethodes ten volle aan te grijpen.

21. Een goed functionerend probatiesysteem is een van deze alternatieven.

De voordelen van de probatie op de gevangenis als behandelingsmethode liggen o.i. op een dubbel vlak.

1° *De probatie is een ambulante behandelingsmethode*

Zij biedt de gelegenheid de delinquent te begeleiden in het familiale en sociale milieu zelf, waarin zijn problemen zijn ontstaan of zich hebben gemanifesteerd. Doordat de delinquent niet uit de samenleving wordt verwijderd, wordt bovendien vermeden, dat een aantal bijkomende problemen, die inherent zijn aan elke institutionele behandeling: relatiemoeilijkheden met familie en beroepsgenoten, verlies van inkomen enz... het zicht op de eigenlijke problematiek vertroebelen, en wordt tevens vermeden dat de problemen zich nog cumuleren.

2° *De probatie impliceert de vrijwillige medewerking van de probant*

In tegenstelling tot andere justitiële behandelingsmethodes die in wezen steeds een dwangmatig karakter hebben, heeft de Belgische wetgever het toekennen van de probatie afhankelijk gemaakt van de instemming van de delinquent. Deze voorwaarde, uitgedrukt in artikel 3, eerste lid, en artikel 8, § 2, van de wet, is een typische erfenis uit het Anglo-Amerikaanse probatiesysteem, dat volledig gebaseerd is op de idee dat begeleiding en hulpverlening des te meer kans op slagen hebben, naarmate gerekend kan worden op de actieve en gemotiveerde medewerking van de probant⁶⁹.

⁶⁸ Zie J. DUPRÉEL en S. OSCHINSKY, "Le XIème Congrès International de Droit Pénal. Budapest, 9/14 septembre 1974", R.D.P., 1974-1975, pp. 404-405; zie ook het verslag van dit congres door L.C.M. MEYERS, *Delikt en Delinkwent*, 1975, pp. 22 e.v.

⁶⁹ Over de betekenis van de "toestemming" in het kader

In Engeland is de instemming van de probant met de probationvoorwaarden steeds als een van de voornaamste elementen beschouwd⁷⁰. In steeds meer staten van de Verenigde Staten van Amerika acht men deze instemming zo belangrijk, dat de rechtbanken verplicht worden aan de probant een kopie te bezorgen van de probatievoorwaarden, deze voorwaarden toe te lichten, en ze door hem te laten ondertekenen, ten bewijze van het feit dat hij ze kent, begrijpt en aanvaardt⁷¹. Zo kan ook in Canada een persoon slechts op probatie gesteld worden, op voorwaarde dat hij een contract ondertekent, waarin hij zich verbindt de probatievoorwaarden na te leven⁷².

Tijdens een Europees Seminarie dat onder auspiciën van de Verenigde Naties in 1952 gehouden werd rond het thema van de probatie, werd lange tijd gediscussieerd over de opportuniteit van de probant. Enige deelnemers waren van oordeel dat sommige delinquenten de probatie zouden afwijzen, omdat zij er de draagwijdte niet van beseften terwijl zij juist geschikte kandidaten voor een efficiënte probatiebehandeling konden zijn. De meerderheid was nochtans van oordeel, dat de instemming van de probant een van de factoren was die kon bijdragen tot het succes van de probatie, aangezien deze toestemming een gunstig klimaat schept, en een vertrouwenssfeer tussen justitie en probant, die de samenwerking bevordert⁷³.

Ondanks het feit dat verscheidene landen, waaronder Zweden, probatie toestaan zonder toestemming van de probant, heeft de Belgische wetgever een gelukkige keuze gedaan door die toestemming wel te eisen⁷⁴. Daardoor benadert de hulpverlening

van de probatiebehandeling, zie S.W. HARRIS, *Probation and Other Social Work of the Courts*, London, 1937, vnl. pp. 26 e.v.

⁷⁰ In Engeland werd het onderhandelen tussen rechtbank en probant over de probatievoorwaarden steeds beschouwd als een contractueel gebeuren, vóór 1948 bekend onder de naam van "*recognizance*". Deze "*recognizance*" bestond hierin dat de probant een schriftelijke verbintenis aanging om zich te gedragen overeenkomstig de opgelegde probatievoorwaarden. De ingewikkelde procedure, volgens welke dit geschiedde werd afgeschaft door de Criminal Justice Act van 1948, die echter bleef bepalen, in artikel 3: "Ingeval de delinquent minstens 14 jaar oud is, kan de rechtbank de probatie slechts toestaan, indien de delinquent zich bereid verklaart om zich te conformeren aan de voorwaarden die de rechtbank hem zal voorhouden".

Zie daarover: *La probation et les mesures analogues*, Verenigde Naties, op. cit., pp. 126-127 en pp. 263-264.

⁷¹ W.A. GOLDBERG, "La probation des adultes aux Etats-Unis", R.D.P., 1969-1970, p. 632.

⁷² A. PARIZEAU, "Le système canadien de probation", R.D.P., 1969-1970, pp. 638-639.

⁷³ *European Seminar on Probation. London 20-30 October 1952*, United Nations New-York, ST/TAA/Ser. C/11, 17 March 1954, 237 pp.; zie vooral het door J. DUPRÉEL en J.B. ANDENAES voorgebrachte "General Report", pp. 4-5.

⁷⁴ Zie N.A. CEDERBERGH, "La probation au Danemark, en Finlande, en Norvège et en Suède", R.D.P., 1969-1970, p. 720.

Het nieuwe Duitse Strafwetboek, waarvan de meeste be-

in justitieel verband, zoveel mogelijk het ideaal waarin dwang en autoritarisme achterwege blijven⁷⁵. Dwang heeft immers veel minder kans op slagen dan vrijwillig aanvaarde maatregelen, die op inzet tot medewerking kunnen steunen.

Hoe mooi dit ook klinkt in theorie, de praktijk is wel enigszins anders en heeft uitgewezen hoezeer het criterium van de instemming relatief kan zijn in hoofde van de beklagde. Men kan maar echt zijn toestemming verlenen met iets dat men goed kent. Hoeveel beklagden kennen echter de draagwijdte van een probatiebehandeling? Velen zijn voor het eerst in een strafproces verwikkeld, en verlaten zich dan ook volledig op het advies van hun advocaat.

Een goede advocaat zal de probatie niet beschouwen als een bijna onmerkbare sanctie, die in alle gevallen voordeliger is dan een effectieve straf.

De probatie mag niet worden voorgespiegeld als een succes waartoe de cliënt kan bijdragen door het verlenen van zijn instemming.

Later immers zal de cliënt de impact van de probatie in zijn persoonlijk leven ondervinden en gaat hij de werkelijke draagwijdte ervan beseffen, en zal blijken dat hij helemaal niet gemotiveerd was om loyaal met de probatieassistent samen te werken.

Het is duidelijk dat hier een delicate en belangrijke opdracht voor de advocaat is weggelegd. Hij is de aangewezen persoon om zijn cliënt objectief voor te lichten over het wezenlijke karakter van de probatie, over de verplichtingen die deze sanctiemodaliteit meebrengt. Hij is de eerste rechter, die moet oordelen of zijn cliënt, niet alleen op het ogenblik van de rechterlijke beslissing maar vooral ook daarna, meer baat kan vinden bij een probatie dan bij een andere sanctie.

palingen sinds 1 januari 1975 in werking zijn getreden, maakt een onderscheid tussen voorwaarden die zonder de instemming van de delinquent kunnen opgelegd worden, zoals het verbod contact te hebben met bepaalde personen, en voorwaarden die slechts met de instemming van de delinquent kunnen opgelegd worden, zoals bijvoorbeeld het volgen van een therapie of opname in een bepaalde inrichting (Artikel 56 c, Zweites Gesetz zur Reform des Strafrechts vom 4. Juli 1969). Over het zeer gedifferentieerde systeem van individualiserende maatregelen die door het nieuwe Duitse Strafwetboek in werking wordt gesteld, zie het daaraan gewijd themanummer van het tijdschrift *Be-währungshilfe*, Jahrgang 22, Januari 1975, Nummer 1, pp. 3-53. Over het in werking treden van het nieuwe Duitse Strafwetboek, zie men H.I. SAGEL-GRANDE, "Het 'Einführungsgesetz zum Strafgesetzbuch' van de Duitse Bondsrepubliek", *Delikt en Delinkwent*, 1975, pp. 7-14.

⁷⁵ Over de spanning tussen hulpverlening in justitieel verband en de idee zelf van hulpverlening, zie men H. VAN DEN BERG, *Sociologie van de hulpverlening*, 4e druk, Meppel, 1971, 133 pp.; G. SNEL, *Helpen (z)onder dwang*, Assen, 1972; VAN BEUGEN, "Nieuwe ontwikkelingen in de hulpverlening", *Proces*, 1973, pp. 141-145; G.P. HOEFNAGELS, e.a., *Help, ik word geholpen*, Deventer, 1973.

IV. MAATSCHAPPELIJKE ENQUETE EN PROBATIE

22. Wanneer men ernaar wil streven zoveel mogelijk rekening te houden met de persoonlijkheid van de delinquent, is het onontbeerlijk dat men kan beschikken over degelijke informatie betreffende zijn persoon en milieu. Jarenlang werd er door de doctrine reeds op gewezen dat individualisering in het strafrecht een mythe zou blijven, zolang de strafrechter niet voorgelicht wordt over de individuele en maatschappelijke factoren die hem een inzicht kunnen verschaffen in de persoon van de delinquent, en die hem aanwijzingen geven omtrent de toe te passen strafmodaliteit⁷⁶.

23. Wat geldt voor de algemene criminele politiek, geldt ook in het bijzonder voor de Wet van 29 juni 1964.

Het is de grote verdienste van deze wet een degelijk instrument te hebben gecreëerd: artikel 2 voorziet in de mogelijkheid om op verzoek van de verdachte of met diens instemming een maatschappelijke enquête over zijn gedragingen en zijn milieu te doen instellen⁷⁷.

⁷⁶ De auteurs hebben er steeds op gewezen dat de traditionele gegevens waarover de strafrechter in zijn strafdossier beschikte, zoals de inlichtingen van het gemeentelijk "inlichtingsbulletin" en de al dan niet gerechtelijke antecedenenten voorkomend op het Centraal Strafregister daarvoor onvoldoende zijn. Ten einde deze leemten aan te vullen werd dan ook de toevoeging voorgesteld van een "persoonlijksfiche", een "inlichtingsfiche" of van een "individueel en maatschappelijk dossier". Zie daarover P. CORNIL, "Césure entre le prononcé et l'exécution de la peine", *J.T.*, 1948, p. 406; S. VERSELE, "Le dossier de la personnalité", *R.D.P.*, 1949, pp. 309-347; J. MATTHYS, "Het persoonlijkheidsdossier in de strafrechtspleging", *R.W.*, 1948-1949, 384-386.

Zie ook nog J. CONSTANT, "Faut-il instituer un examen du prévenu avant le jugement pour aider le juge dans le choix d'une mesure appropriée aux besoins de l'individu délinquant?", Preadvies voor XIIe Internationaal Congres voor Strafrecht en Penitentiaire Wetenschappen te Den Haag, augustus 1950, en de besluiten van dit Congres, *R.D.P.*, 1950-1951, pp. 168-169; J.M. PIRET, "L'information du juge sur la personne du prévenu", *R.D.P.*, 1952-1953, pp. 643-659; R. SCREVENs en DE CANT, "Des limites de l'observation ou de l'étude de la personnalité", *R.D.P.*, 1951-1952, pp. 265-275; zie ook de uitvoerige bibliografie aangehaald door de procureur-generaal J. MATTHYS in zijn rede: "Het betrekken van de rechter bij de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf", *R.W.*, 1974-1975, 201-203, voetnoten 15 en 17.

⁷⁷ Aan deze enquête, en aan de vragen hoe en wanneer zij moet worden toegepast, wordt in de literatuur terecht veel aandacht besteed. Zie R. CHARLES en P. VAN DROOGHENBROECK, "Suspension, Sursis et Probation", *R.P.D.B.*, op. cit., nrs. 64-76; R. CHARLES, "Wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie — Overzicht — Toepassingsmodaliteiten", *R.W.*, 1964-1965, 410-411; P. VAN DROOGHENBROECK, "La loi du 29 juin 1964, concernant la suspension, le sursis et la probation", *J.T.*, 1964, pp. 697-698; S.C. VERSELE, "Les sanctions probatoires...", op. cit., pp. 733-735; J.Y. DAUTRICOURT, "Le rôle de la probation dans le traitement des délinquants en Belgique", *R.D.P.*, 1969-1970, pp. 557 e.v.; id., "Le rôle de la défense...", op. cit., p. 222; id., "Le traitement probatoire", op. cit., passim; M.L. MARCK, "De per-

Het maatschappelijk onderzoek heeft niet alleen tot doel de strafrechter de nodige informatie te verstrekken die een verantwoorde keuze van de aard van de op te leggen sanctie moet mogelijk maken; waar het de probatie zelf betreft, moet het verslag de rechter tevens in de mogelijkheid stellen om precies die probatievoorwaarden op te leggen, die het best beantwoorden aan de specifieke noden van de delinquent.

24. Ter gelegenheid van de tiende verjaardag van het in werking treden van de Wet van 29 juni 1964, vergaderden op 1 maart 1975 te Brussel de voorzitters van de verschillende probatiecommissies om verslag uit te brengen over de activiteiten van de commissies en om de toekomst van de probatienstelling in ons land te beveiligen. Een van de punten die hen bij de toepassing van de wet het meest bekommerde was, dat onvoldoende gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheid om een maatschappelijke enquête in te stellen, op initiatief van de beklaagde, het parket, de onderzoeksrechter en de rechters⁷⁸. Te veel rechters schrijven lukraak probatiemaatregelen voor, zonder geïnformeerd te zijn over de persoonlijkheid van de delinquent. Daardoor worden maatregelen opgelegd, die totaal aan de problematiek van de verdachte voorbijgaan, of deze nog versterken.

Zulke handelwijze heeft uiteraard tot gevolg dat de probatiecommissies en de probatieassistenten metodeloze moeilijkheden geconfronteerd worden bij personen die aan begeleiding generlei behoefte hebben, of waarvoor de opgelegde maatregelen totaal onaangepast zijn.

25. Deze vaststelling roept de problematiek op van de al dan niet verplichte enquête bij de toekenning van de probatie⁷⁹. Niettegenstaande het grote belang dat de Belgische wetgever eraan gehecht heeft, achtte hij het niet nodig de toekenning van de probatie daarvan afhankelijk te ma-

ken⁸⁰. Hij heeft het instellen van de enquête zelfs ondergeschikt gemaakt aan de toestemming van de betrokkene (artikel 2). Tegen deze laatste beperking hebben verschillende penalistten ernstige bezwaren geuit, en sommigen waren zelfs van oordeel dat het hier "slechts een overgangsmaatregel kan betreffen, die zal verdwijnen zodra de praktijk zal hebben aangetoond dat de enquête de betrokkene uiteindelijk ten goede komt"⁸¹.

Een eerste bezwaar is dat het afhankelijk maken van de enquête van de toestemming van de delinquent, in strijd is met de algemene regels die de strafvordering beheersen⁸². Deze vaststelling is juist, maar kan geen argument zijn tegen deze beperking. Zij bewijst hoezeer de geest, die de wet op de probatie bezielt, totaal anders is dan die welke het traditionele gerechtelijk onderzoek beheerst. In de wet op de probatie gaat het immers om de persoon van de verdachte⁸³ en niet om informatie over het misdrijf zelf, noch over de schuld van de verdachte.

Een tweede bezwaar dat zou kunnen worden aangevoerd, is dat iemand, omdat hij niet op de hoogte is van de positieve geest die de probatiewetgeving bezielt, deze enquête zou kunnen weigeren, terwijl hij juist een aangewezen persoon is om probatie te kunnen genieten⁸⁴. Ook dit bezwaar is niet afdoend. Het is niet omdat iemand niet op de hoogte is van de draagwijdte van de probatie en de maatschappelijke enquête, dat deze laatste hem moet worden opgedrongen. Ook hier is een belangrijke voorlichtingstaak weggelegd voor de advocaat.

26. Er blijft de vraag of de maatschappelijke enquête verplicht zou moeten worden in de gevallen waarin de probatie wordt overwogen⁸⁵. Wij zijn van oordeel dat — hoe wenselijk een sociale en-

⁸⁰ Memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer*, 1956-1957, nr. 598-1, pp. 10-12; verslag kamercommissie, *Parl. Besch., Kamer*, 1962-1963, verslag van 4 juli 1962, nr. 401-2, blz. 14; verslag senaatscommissie, *Parl. Besch., Senaat*, 1962-1963, verslag van 22 oktober 1963, blz. 6: "Men zal zich alleen bij uitzondering aan de hand van het (straf-) dossier een opinie kunnen vormen. In het merendeel van de gevallen zal de maatschappelijke enquête noodzakelijk zijn (...)"

⁸¹ P. CORNIL, "Probation", *J.T.*, 1964, p. 683.

⁸² J. CONSTANT, *R.D.P.*, 1951, p. 221, geciteerd door P. CORNIL, "Probation", *op. cit.*, *loc. cit.*

⁸³ Tijdens het voorbereidend onderzoek van de wet werd er trouwens de nadruk op gelegd dat, als het algemeen welzijn het vereist, het soms onontbeerlijk kan zijn om terzelfder tijd als de sociale enquête, over te gaan tot een lichamelijk en geestesonderzoek, en dat dit onderzoek dient te geschieden overeenkomstig de gewone regels van de strafvordering (memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer*, 1956-1957, nr. 598-1, p. 11).

⁸⁴ Geciteerd door R. CHARLES en P. VAN DROOGHENBROECK, *Suspension, Sursis et Probation*, *op. cit.*, nr. 70.

⁸⁵ In die zin J. SOMERS, "De maatschappelijke enquête en de probatie", *Bull. Best. Strafinr.*, 1971, p. 172.

soonlijkeidsenquête", *Bull. Best. Strafinr.*, 1966-1967, nr. 5, september-oktober 1966; J. SOMERS, "De Maatschappelijke Enquête en de Probatie", *Bull. Best. Strafinr.*, 1971-1972, pp. 171-186; D. GENONCEAUX, "De toepassingsmodaliteiten van de Belgische Wet van 29 juni 1964 en de rol van de probatieassistenten", *Bull. Best. Strafinr.*, 1967, pp. 277-280. Zie ook memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer*, 1956-1957, nr. 598-1, pp. 10-12.

⁷⁸ Verslag van de Vergadering van de Voorzitters van de Probatiocommissies, Brussel, 1 maart 1975, pp. 3-4 (gestencild).

⁷⁹ In sommige Amerikaanse staten is de enquête verplicht. Zie W.A. GOLDBERG, "La probation des adultes aux Etats-Unis", *R.D.P.*, 1969-1970, p. 632. In andere landen is zij slechts verplicht, als het jeugdige of minderjarige delinquenten betreft, zo o.m. in Israël; zie H. ZVI, "Enquêtes avant jugement et développement de la législation de la mise à l'épreuve en Israël", *Rev. int. Pol. crim.*, 1962, p. 108.

quête in de meeste gevallen ook is — er in uitzonderlijke gevallen redenen voorhanden kunnen zijn om er niet toe over te gaan. Een sociale enquête vereist steeds een aantal delicate interventies, die, vertrekkend van de beklagde, dichter en dichter de leden van zijn verschillende levensmilieus omvatten⁸⁶. Voor sommigen kan deze inmenging in de familiale en professionele sfeer bijzonder schadelijk zijn, voornamelijk als noch de familieleden, noch de collega's op de hoogte zijn van het misdrijf. In deze gevallen zou de advocaat aan de rechter uitleg kunnen verschaffen over de redenen waarom geen enquête werd aangevraagd of waarom ze geweigerd werd, hoewel er toch aanwijzingen voor probatie aanwezig zijn. Er zijn vervolgens ook een aantal delinquenten die reeds in behandeling zijn, en van welke behandeling bewijzen kunnen voorgelegd worden. Ook in deze gevallen zou het wenselijk zijn, geen maatschappelijke enquête in te stellen, ten einde zich niet in een reeds aan gang zijnde therapie te mengen. Afgezien van deze uitzonderingen, zouden de gerechten de gewoonte moeten aannemen slechts probatie toe te staan, op grond van een voorafgaande maatschappelijke enquête.

27. Er kan niet genoeg de nadruk op gelegd worden dat de maatschappelijke enquête in een zo vroeg mogelijk stadium van de procedure zou moeten plaatsvinden. In te veel gevallen is het de rechter ten gronde die het initiatief tot het instellen van de enquête moet nemen, omdat de onderzoeksrechter, de parketmagistraat, het onderzoeksrecht of de advocaat van de beklagde dit nagelaten hebben. Dit heeft tot gevolg dat de zaak uitgesteld moet worden, zodat nodeloos kostbare tijd verloren gaat⁸⁷. De fase van het gerechtelijk onderzoek en van de voorlopige hechtenis moet niet fataal een "dode tijd" zijn⁸⁸, maar is de aangewezen gelegenheid om de enquête in te stellen en zo nodig de probatie voor te bereiden. Ook in verband met de kwaliteit zelf van de eventuele latere behandeling, is immers het ogenblik waarop de enquête wordt uitgevoerd van het grootste belang. Wanneer de delinquent, parallel aan de ondervragingen door de politie, de onderzoeksrechter of het parket, benaderd wordt door een probatieassistent, die zich op een geheel andere wijze tot hem verhoudt, die hem laat spreken over zichzelf, over zijn problemen, en die hem zichzelf

laat zijn, dan kan er van meetaf aan een sfeer van vertrouwen groeien, die de probatiebehandeling ten goede zal komen. Om dezelfde reden ware het wenselijk dat — in de mate van het mogelijke — dezelfde probatieassistent die de enquête uitvoert, belast wordt met de probatiebegeleiding⁸⁹.

V. PROBATIEVOORWAARDEN EN PROBATIEBEGELEIDING

28. Een van de moeilijkste momenten van de probatieprocedure is de keuze van de voorwaarden die door de probant zullen moeten worden nageleefd. Met reden heeft de wetgever ervan afgezien de voorwaarden die door de rechter kunnen opgelegd worden, limitatief in de wet op te sommen, zoals dit in Frankrijk het geval is⁹⁰. Terecht was de wetgever van oordeel dat deze voorwaarden essentieel veranderlijk moeten blijven in functie van de eigenheid van elk geval⁹¹. In de doctrine werden waardevolle richtlijnen gegeven met het oog op een verantwoorde keuze van deze voorwaarden⁹². Beklemtoond werd dat ze geen doel op zichzelf mogen zijn, maar middelen om de sociale integratie van de probant te bewerkstelligen, waarvan de voornaamste karakteristiek de efficiëntie moet zijn⁹³.

Voorwaarden kunnen echter maar *doelmatig* zijn:

- wanneer zij inspelen op de problematiek van de probant;
- wanneer de probant de zin en de draagwijdte er van begrijpt;

⁸⁹ R. CHARLES en P. VAN DROOGHENBROECK, *op. cit.*, nr. 76.

⁹⁰ Artikel 739 van de Franse Code de procédure pénale en de artikelen 56 tot 59 van het Règlement d'administration publique van 23 februari 1959. Zie daarover L. PONS, "La probation en France", *R.D.P.*, 1969-1970, pp. 648-650. Dit systeem van limitatieve opsomming werd sterk bekritiseerd, omdat het niet de mogelijkheid geeft de probatievoorwaarden genoegzaam te individualiseren. Zie daarover CH. GERMAIN, "Quelques aspects de la probation-franco-belge — Rapport aux journées franco-belge-luxembourgeoises de science pénale", *R.D.P.*, 1957, pp. 925 e.v.

Een algemene evaluatie van het Franse probatiesysteem vindt men verder bij L. PONS, "Où en est la probation", *R. Sc. Crim.*, 1969, pp. 428 e.v.; G. MARC, "Mise à l'épreuve et observation", *Rev. Sc. Crim.*, 1970, pp. 333-354.

⁹¹ P. CORNIL, "La probation: sanction pénale ou mesure de faveur", *J.T.*, 1958, pp. 143-145; J.Y. DAUTRICOURT, "Le rôle de la défense...", *op. cit.*, pp. 223-224; *id.*, "Le rôle de la probation dans le traitement des délinquants en Belgique", *R.D.P.*, 1969-1970, pp. 545-548; R. CHARLES en P. VAN DROOGHENBROECK, *op. cit.*, pp. 96-106, nrs. 234-267.

⁹² Memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer*, 1956-1957, nr. 598-1, p. 6.

⁹³ P. CORNIL, *op. cit.*, p. 143, met verwijzing naar N. ARLUKE, "A summary of Parole Rules", *National Probation and Parole Association Journal*, January 1956, pp. 6-13; R. CHARLES en P. VAN DROOGHENBROECK, *op. cit.*, nr. 244, p. 99.

⁸⁶ Over het delicate karakter van de enquête, zie J. SOMERS, *op. cit.*, pp. 171-186; M.L. MARCK, "De persoonlijkheidsenquête", *Bull. Best. Strafm.*, 1966, pp. 1-15.

⁸⁷ J.Y. DAUTRICOURT, "Le rôle de la défense dans l'application de la loi du 29 juin 1964 concernant la suspension, le sursis et la probation", *J.T.*, 1966, p. 218, nr. 10.

⁸⁸ S.C. VERSELE, "Réflexions d'un magistrat correctionnel sur l'application du Code pénal", *R.D.P.*, 1967-1968, p. 222.

— wanneer zij door de probatieassistenten en de probatiecommissies op hun naleving gecontroleerd kunnen worden.

29. Wij moeten helaas vaststellen dat vele rechters dagelijks tegen dit elementair doelmatigheidsbeginsel zondigen.

Op de 4.639 probaties die gedurende de eerste vijf jaar van de toepassing van de wet werden toegestaan, werd in slechts 2.951 gevallen een voorafgaande maatschappelijke enquête ingesteld⁹⁴. Zelfs als men de gevallen in mindering brengt, waarin de rechter ondanks de afwezigheid van een sociale enquête toch op de hoogte was van de diepere problematiek van de delinquent, blijft een belangrijk aantal gevallen over waarin de rechter een probatiemaatregel heeft opgelegd, zonder eigenlijk te weten of de probant bekwaam zou zijn deze na te leven en of hij er een werkelijke behoefte aan had.

Betreurenswaardig is vervolgens ook, dat tot dusver slechts weinig rechters werkelijk bereid waren om ter terechtzitting met de toekomstige probant een ernstige *dialog* aan te gaan over elk van de probatievoorwaarden, ten einde er zich van te vergewissen of de probant de bedoeling ervan begrijpt en er zijn instemming mee betuigt. Dit heeft niet alleen tot gevolg dat vele probanten hun instemming betuigen met modaliteiten waarvan de zin hun ontgaat, zodat deze instemming eerder fictief dan reëel is; het heeft ook dikwijls tot gevolg dat er tijdens de probatiebehandeling zelf reacties loskomen, wanneer de betrokkene zich bewust wordt hoe ingrijpend deze maatregel wel kan zijn. Dat dit een factor van mislukking kan worden van de probatie spreekt vanzelf. Men had nochtans kunnen voorkomen, dat de probant later aan zijn probatieassistent moet zeggen, dat hij niet begrepen heeft wat de rechter hem zei of vroeg; dat hij niet geraadpleegd werd over de opgelegde voorwaarden, maar hem slechts gevraagd werd of hij akkoord zou gaan met een eventuele probatie; dat hij uiteindelijk liever een effectieve straf had gekregen in plaats van gedurende verscheidene jaren de inmenging van een probatieassistent in zijn privé-leven te moeten dulden...

Wij voelen veel voor de stelling van rechter Dautricourt, die ervoor pleit om in het kader van een geïndividualiseerde rechtspraak tot een *nieuwe, specifieke en eigen stijl van procesvoering* te komen. Zo betoogde hij: "De stijl van een geïndividualiseerd correctioneel proces zou er een moeten zijn van een contradictoir debat over de aard en de modaliteiten van de sanctie waar-

onder de keuze van de probatiemaatregelen, al ware het maar om de beklaagde te laten voelen dat het hem aangaat en dat deze voorwaarden hem echt engageren"⁹⁵. Het is duidelijk dat een dergelijke stijl van procederen veel meer waarborgen biedt voor een gemotiveerde deelneming aan de probatie door de betrokkene, dan de traditionele processuele gang van zaken.

Bij het opleggen van probatiemaatregelen zouden de rechters er steeds aan moeten denken, dat deze voorwaarden slechts effect kunnen sorteren, wanneer *controle* op de naleving ervan mogelijk is. Vele probatieassistenten en commissies klagen erover dat vele rechters blijkbaar de voorkeur geven aan het formuleren van verbodsbepalingen die veel moeilijker controleerbaar zijn dan positieve voorschriften⁹⁶.

30. Een van de belangrijkste elementen die de rechter voor ogen moet houden bij het opleggen van voorwaarden is de *bekwaamheid van de probant* om ze na te leven, anders wordt de mislukking van de probatie reeds vanaf het begin ingebouwd. Dit wil niet zeggen dat de probatie geen pijn mag doen. Een goede probatiebehandeling doet pijn, want zij raakt de probant zeer diep⁹⁷.

31. Het zou ons te ver voeren dieper in te gaan op de problematiek van de aard en de kwaliteit van de probatievoorwaarden die door de rechter opgelegd kunnen worden.

Het mag ons nochtans niet ontgaan hoe moeilijk de taak van de rechter, en hoe eigenaardig de structuur van ons probatiestelsel wel is: enerzijds wordt van de rechter verwacht dat hij door een deskundige selectie van de kandidaat-probanten en door een gedragswetenschappelijk verantwoorde specificatie van de probatievoorwaarden een doelmatige behandeling van delinquenten mogelijk maakt; anderzijds wordt hij — behoudens in geval van herroeping — volledig buiten de behandeling zelf gehouden, die in handen gelegd wordt van bijzondere diensten: de probatieassistenten en de probatiecommissies.

Deze vaststelling raakt een van de meest problematische aspecten van het stelsel, met name de

⁹⁵ J.Y. DAUTRICOURT, "Le rôle de la défense dans l'application de la loi du 29 juin 1964 concernant la suspension, le sursis et la probation", *J.T.*, 1966, p. 223, nrs. 40-41.

⁹⁶ J.Y. DAUTRICOURT, "Le rôle de la défense...", *op. cit.*, p. 228; S.C. VERSELE, "Les sanctions probatoires. Une étape dans la socialisation de la politique criminelle", *Rev. Inst. Soc. Solvay*, 1964, p. 741; P. VAN DROOGHENBROECK, "La suspension, le sursis et la probation", *R.D.P.*, 1964-1965, p. 775.

⁹⁷ Daarom mogen volgens PAUL CORNIL de probatievoorwaarden niemand in een pijnlijker situatie brengen dan de vrijheidsstraf. P. CORNIL, "La probation, sanction pénale ou mesure de faveur", *J.T.*, 1958, p. 143.

⁹⁴ Bestuur Strafinrichtingen. "Vijfjaarlijks Verslag 1965-1970", *Bull. Best. Strafinr.*, 1970, pp. 295 en 297.

problematiek van de *bevoegdheden* van de probatietcommissies en de probatieassistenten.

32. Artikel 9 van de wet bepaalt, dat verdachten en veroordeelden aan wie een probatiemaatregel is opgelegd geleid worden door assistenten, en dat op de tenuitvoerlegging wordt toegezien door de commissie, waaraan de assistenten verslag uitbrengen. Voorts bepaalt artikel 12, dat de commissie de bij de rechterlijke beslissing gestelde voorwaarden geheel of ten dele kan opschorten, nader omschrijven of aanpassen aan de omstandigheden, zonder die voorwaarden evenwel te mogen verscherpen.

In deze enkele bepalingen ligt de hele structuur van ons probatiestelsel vastgelegd.

De eigenlijke behandeling gebeurt in de relatie tussen de probant en de probatieassistent, onder supervisie van de probatiecommissie.

Zoals de wet het zegt, "leidt" de probatieassistent de probant. Waarin deze *leiding* bestaat, is uitvoerig beschreven in de doctrine⁹⁸, zodat het overbodig is ze hier verder toe te lichten. Wij beperken er ons toe te herhalen, dat de leidingsopdracht nog het best kan samengevat worden in de Engelse formule: *to assist, to advise and to befriend*⁹⁹. Blijkens deze formule dient probatiebegeleiding wezenlijk beschouwd te worden als sociaal therapeutisch case-work¹⁰⁰.

De wetgever heeft de *probatietcommissies*, die belast zijn met de supervisie van de begeleiding in elk concreet geval¹⁰¹, in een moeilijke en vrij paradoxale situatie geplaatst. Enerzijds wordt van hen verwacht, dat zij de behandeling zo effectief mogelijk maken, door hun controle en door hun tussen-

komsten waarbij de door de rechter opgelegde voorwaarden zo nodig verder geïndividualiseerd worden en aangepast aan de evolutie van de behandeling. Maar anderzijds wordt hun bevoegdheid ter zake *a priori* beperkt door de rechterlijke beslissing, die er de bovengrens van bepaalt: zij mogen de voorwaarden niet verstrengen. Dit heeft niet zelden tot gevolg dat de behandelingsmogelijkheden in de loop van de probatiebegeleiding uitgeput geraken, zodat de behandeling op een dood spoor komt. Dit kan het geval zijn wanneer de door de rechter opgelegde voorwaarden van het begin af onaangepast waren aan de problematiek van de probant, of ontoereikend geworden zijn door zijn evolutie. De probatiecommissie kan dan wel de storende voorwaarden opschorten, maar geen andere of nieuwe maatregelen bevelen.

Het systeem waarbij de rechter de bevoegdheid heeft om de probatievoorwaarden vast te leggen, zonder echter daarop in de toekomst nog zijn invloed te kunnen laten gelden, en waarbij de probatiecommissie deze voorwaarden wel mag wijzigen, zonder ze te mogen verstrengen, blijkt in de praktijk dan ook dikwijls de probatiebehandeling zelf in discrediet te brengen.

33. Dit probleem werd uitvoerig besproken op de reeds geciteerde vergadering van de voorzitters van de probatiecommissies ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de wet. De vergadering was van oordeel, dat een oplossing gezocht moest worden in de richting van een grotere autonomie van de commissies. Een meerderheid was van mening dat het wenselijk is dat de rechter als enige voorwaarde zou opleggen "daadwerkelijke medewerking met de probatieassistenten onder toezicht van de commissie", terwijl de commissies zelf dan de bijzondere voorwaarden zouden kunnen bepalen en wijzigen, daar deze in feite niets anders zijn dan de toepassingsmodaliteiten van de probatiemaatregel¹⁰².

Hoe aantrekkelijk dit voorstel op het eerste gezicht ook is, toch doet het een aantal moeilijkheden rijzen die niet zo maar terzijde kunnen worden geschoven.

Een eerste vraag is, of de toestemming van de probant — die in de huidige stand van zaken reeds reëel gevaar loopt weinig inhoud te hebben — niet nog meer aan waarde zal inboeten. De probant zal immers zijn toestemming met de probatie dienen te geven op een ogenblik waarop nog helemaal niet vaststaat aan welke precieze voorwaarden hij zich zal te houden hebben. Wanneer het voorwerp van de toestemming onbekend is, kan

⁹⁸ Zie hierover de uitstekende bijdragen van D. GENON-CEAUX, directeur van de Sociale Dienst van het Ministerie van Justitie: "De toepassingsmodaliteiten van de Belgische Wet van 29 juni 1964 en de rol van de probatieassistent", *Bull. Best. Straffr.*, 1967, pp. 273 e.v.; *id.*, "De probatiebegeleiding", *Bull. Best. Straffr.*, 1971, pp. 187 e.v. Zie ook J.Y. DAUTRICOURT, "Le rôle de la probation dans le traitement des délinquants en Belgique", *R.D.P.*, 1969-1970, pp. 539 e.v.

⁹⁹ Met deze formule werd in de oorspronkelijke Engelse *Probation of Offenders Act* van 1907 de taak van de *Probation Officer* omschreven; zie J. KING, *The probation and after-care service*, London, 1969, p. 7; zie ook P.W. KEVE, *Imaginative programming in probation and parole*, Minneapolis, 1966.

¹⁰⁰ G. HARDMAN, "The Function of the Probation Officer", *Federal Probation*, Vol. 24, No 3, september 1960, pp. 3-10; L. DIANA, "What is probation", *Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science*, No 51, juli-augustus, 1960, pp. 189-208; R.K. CLEGG, *Probation and Parole*, Springfield, Illinois, 1964.

¹⁰¹ Zie daarover R. CHARLES, "La loi du 29 juin 1964 concernant la suspension, le sursis et la probation", *Ann. dr. et sc. polit.*, XXIV, nr. 4, pp. 222 e.v.; J.Y. DAUTRICOURT, "De Belgische Wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie", *Tijdschr. voor Strafr.*, 1967, p. 116; S.C. VERSELE, "Les sanctions probatoires", *op. cit.*, pp. 742 e.v.

¹⁰² Verslag van de Vergadering van de Voorzitters van de Probatietcommissies, Brussel, 1 maart 1975, p. 4.

men dan nog van een toestemming gewagen? De toestemming wordt in een dergelijk systeem niet méér dan een soort blanco-handtekening. Dit roept dan een tweede vraag op, namelijk of dit nieuwe stelsel niet het risico in zich draagt dat de probant, als hij kennis krijgt van de voorwaarden die hij zal dienen na te leven, en zeker als hij verrast wordt door de aard en de draagwijdte ervan, ongunstig zal reageren, zodanig dat zijn wil tot loyale medewerking, waarop het probatiesysteem integraal moet steunen, dreigt aangetast te worden.

34. Daarom zouden wij het beter vinden het huidige systeem te handhaven, waarbij het de rechter is die, mits met instemming van de probant, de probatievoorwaarden precies en duidelijk omschrijft. Binnen het bestaande stelsel zouden immers vele moeilijkheden, waarmee de probatiecommissies geconfronteerd worden, kunnen opgevangen worden als de rechters nog slechts uitzonderlijk een probatie zonder voorafgaande maatschappelijke enquête zouden toestaan. De probatiecommissies zouden tevens doelmatiger kunnen werken wanneer de rechters meer de gewoonte zouden aannemen om voor bepaalde voorzienbare toekomstige situaties bijzondere probatiemaatregelen voor te stellen, waarmee de probant instemt. De rechter kan immers gebruik maken van bijzondere formules die het de probatiecommissies mogelijk maken maatregelen te nemen die vandaag misschien niet nodig, maar morgen wenselijk kunnen zijn; bijvoorbeeld formules waarin gezegd wordt dat de probant zich "zo nodig" medisch zal laten behandelen, of dat hij "wanneer de probatiecommissie het raadzaam acht" een andere werkgelegenheid zal zoeken.

Dit sluit niet uit dat de strafrechter niet alles kan voorzien, en dat er zich tijdens de probatiebehandeling situaties zullen voordoen, waarin totaal nieuwe en desnoods strengere maatregelen aangewezen zullen zijn. Uiteraard kan alleen een wetswijziging hier een bevredigende oplossing brengen. In afwijking van artikel 12, eerste lid, van de wet, zou aan de probatiecommissie moeten toegestaan worden om nieuwe en zelfs strengere probatievoorwaarden op te leggen die — in dezelfde mate als de door de rechter opgelegde voorwaarden — de grondslag kunnen vormen voor een eventuele herroeping van de probatie. Nochtans zouden deze maatregelen — geheel in de geest van de huidige wet — slechts mogen opgelegd worden in overleg en met de toestemming van de probant. De betrokkene moet het recht behouden om de nieuwe probatiemaatregelen te weigeren, zonder dat daarom de oorspronkelijke probatie *ipso facto* zou kunnen worden herroepen. Dit zou enkel mogen, als de probant hardnekkig elke samenwerking met de probatieassistent zou weigeren. Deze laatste voorwaarde zou immers

altijd en uitdrukkelijk opgelegd moeten worden, omdat zij de essentie zelf van de probatie is¹⁰³.

35. Nog op een ander vlak, zou aan de probatiecommissie ruimere bevoegdheid toegekend moeten worden. In de huidige stand van zaken is het parket niet verplicht te dagvaarden om het voorstel van de probatiecommissie tot herroeping van de probatieopschorting bij niet-naleving van de probatievoorwaarden bij de rechtbank aanhangig te maken (artikel 13, §§ 3 en 4). Anders is het gesteld met de facultatieve herroeping van het probatieuitstel wegens de niet-naleving van de probatievoorwaarden, in welk geval het openbaar ministerie, op verslag van de commissie dat strekt tot de herroeping, de betrokkene voor de rechtbank moet dagvaarden. Wij zien niet in waarom onderscheid gemaakt moet worden tussen de herroeping van de probatieopschorting en het probatieuitstel. Ook in geval van probatieopschorting zou het ten zeerste wenselijk zijn, dat de rechtbank kennis kon nemen van het voorstel van de probatiecommissie tot herroeping van de probatie. De commissie is immers beter dan wie ook geplaatst om de wenselijkheid daarvan te beoordelen. Als de parketmagistraat van oordeel is dat de herroeping niet nodig is, dan kan hij nog altijd zijn standpunt verdedigen voor de rechtbank.

36. Het huidige stelsel van de herroeping van de probatie doet trouwens nog een aantal problemen rijzen, waarvoor in de toekomst langs wetgevende weg een oplossing gevonden moet worden.

Wij zouden ervoor willen pleiten, dat de in de artikelen 13, § 1, en 14, § 1, bepaalde herroeping van rechtswege omgebouwd wordt tot een facultatieve herroeping.

Twee argumenten kunnen daarvoor aangevoerd worden.

1° De herroeping heeft tot gevolg dat de straffen die worden uitgesproken of die uitvoerbaar worden verklaard, overeenkomstig artikel 16 zonder beperking worden samengevoegd met die welke worden uitgesproken voor het nieuwe misdrijf. Wanneer dit misdrijf gepleegd wordt naar het einde toe van de probatiebehandeling, kan dit leiden tot een overmatige sanctionering van delinquenten, zeker als zij gedurende lange tijd onder probatie werden gesteld. Na zich reeds jarenlang aan de probatievoorwaarden te hebben gehouden, wat niet zelden gebeurt ten koste van de grootste inspanningen, wordt de delinquent door het systeem van de automatische herroeping fataal verplicht uit-

¹⁰³ R. CHARLES en P. VAN DROOGHENBROECK, *op. cit.*, nr. 263, p. 263; J.Y. DAUTRICOURT, "Le rôle de la probation dans le traitement des délinquants en Belgique", *op. cit.*, p. 545.

eindelijk toch de volledige straf te ondergaan. Aan de rechter zou de mogelijkheid gelaten moeten worden soeverein te oordelen of in dergelijke gevallen de herroeping wel wenselijk is, wat alleen maar kan door de herroeping een facultatief karakter te geven.

Dit probleem is niet zo acuut bij de probatie-opschorting; in geval van herroeping kan de rechter rekening houden met het leed dat reeds door de probatiebehandeling zelf werd veroorzaakt, omdat hij nog niet gebonden is aan een reeds bestaande strafmaat. Het probleem doet zich vooral voor bij het probatieuitstel. Vandaar dat ook overwogen kan worden of naast de invoering van de facultatieve herroeping, niet de mogelijkheid moet gecreëerd worden om bij een eventuele herroeping de straffen waarvoor probatieuitstel werd verleend te verminderen, rekening houdend met de duur van de reeds doorstane probatiebehandeling en met het gedrag van de probant tijdens deze proefperiode. Dit zou uiteraard een wijziging van artikel 16 van de wet meebrengen.

2° Een tweede argument voor de afschaffing van de herroeping van rechtswege is van een totaal andere orde. Als de wetgever oordeelt dat in geval van een zware strafoplegging voor een misdrijf gepleegd tijdens de proefperiode, de probatie automatisch herroepen moet worden, dan gaat hij ervan uit dat de probatie mislukt is en dat er derhalve geen reden meer bestaat om ze voort te zetten. Deze typisch juridische rationaliteit is echter in tegenspraak met de therapeutische: in termen van behandeling zijn een ogenblik van zwakte van de probant of zijn tijdelijke moeilijkheden die tot een misdrijf aanleiding geven, niet noodzakelijk symptomen voor de mislukking van de behandeling zelf. In de behandelingsrationaliteit wordt steeds rekening gehouden met de mogelijkheid van een tijdelijke mislukking die zelfs aanleiding en vertrekpunt kan zijn voor een intensievere behandeling en de probant sterker motiveren om samen te werken en zich nog beter te laten leiden. Ook dit schijnt ons een reden te zijn om elke vorm van automatische sanctionering in het probatiestelsel uit te schakelen.

Ter ondersteuning van dit voorstel zouden wij het voorbeeld van Engeland kunnen aanhalen. De Engelse wet bepaalt nergens dat de probant, indien hij een nieuw delict pleegt, daardoor de gunst van de probatie verliest, ook al kan hij voor het nieuwe misdrijf een effectieve straf krijgen¹⁰⁴.

¹⁰⁴ W.E. CAVENAGH, "La probation appliquée aux délinquants adultes en Angleterre", *R.D.P.*, 1964-1965, pp. 1021-1022.

VI. DE PRETORIAANSE PROBATIE

37. Sedert het in werking treden van de Wet van 29 juni 1964 is bij sommige parketmagistraten twijfel gerezen over de wettelijkheid van de pretoriaanse probatie, voor zover deze bestaat in het opleggen van bijzondere voorwaarden die de persoonlijke vrijheid van de delinquent beperken. Sommigen waren van oordeel, dat vanaf het ogenblik dat dergelijke bijzondere voorwaarden opgelegd moeten worden, alleen nog de wettelijke regeling mocht toegepast worden. Hoewel dit standpunt steun vindt in enkele passussen van de memorie van toelichting, kan men niet beweren dat de wetgever deze beperkende visie tot de zijne heeft gemaakt¹⁰⁵. Uit het geheel van de parlementaire voorbereiding van de wet blijkt veeleer, dat de wetgever door de instelling van de wettelijke probatie geenszins afbreuk heeft willen doen aan de bevoegdheden van de parketten, om in het kader van hun sepotbeleid, in bepaalde gevallen de pretoriaanse probatie te blijven toepassen¹⁰⁶. Er mag zelfs aangenomen worden dat het principe aanvaard werd, dat de pretoriaanse probatie niet door de wettelijke verdrongen mocht worden, maar dat die twee integendeel — daar zij elk hun eigen reden van bestaan hebben — naast elkaar horen en als twee complementaire instrumenten van criminele politiek in dit land gehanteerd moeten worden¹⁰⁷.

In bepaalde gevallen biedt de pretoriaanse probatie onmiskenbaar voordeelen op de wettelijke: zij is minder gebonden aan wettelijke standaarden, vooral wat de procedure betreft, soepeler, spontaner, persoonlijker en vertrouwelijker dan de wettelijke¹⁰⁸.

Zo kan pretoriaanse probatie nuttig zijn in die gevallen waarin zowel het belang van de maatschappij als dat van de delinquent vergen dat geen enkele vervolging wordt ingesteld, zelfs niet voor de raadkamer, en dat elke vorm van publiciteit of van contact met een rechtsmacht vermeden wordt. Een verplicht beroep op de wettelijke probatie in gevallen waarin deze de verbetering of de reclasseering van de delinquent in het gedrang zou kunnen brengen, zou zeker in strijd zijn met de geest van de probatiewetgeving zelf.

¹⁰⁵ Memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer*, 1956-1957, nr. 598-1, blz. 5. Zie ook het verslag van de kamercommissie van Justitie, *Parl. Besch., Kamer*, 1961-1962, nr. 401-1, verslag van 4 juli 1962, blz. 8.

¹⁰⁶ *Parl. Hand., Senaat*, 1963-1964, vergadering van 26 november 1963, p. 80, kol. 2, en p. 81; *Parl. Hand. Senaat*, 1963-1964, vergadering van 27 november 1963, p. 91, kol. 2, *in fine*, p. 92, kol. 1, en p. 94, kol. 2.

¹⁰⁷ R. CHARLES, "Wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie — Overzicht — Toepassingsmodaliteiten", *R.W.*, 1964-1965, 419.

¹⁰⁸ Zie de grondige bespreking daarvan door: R. CHARLES, *op. cit.*, kol. 420 e.v.

Daarenboven blijft pretoriaanse probatie in de huidige stand van zaken de enige mogelijkheid om voor sommige delinquenten, die wegens hun strafrechtelijk verleden geen aanspraak kunnen maken op wettelijke probatie, hoewel die t.a.v. hun persoonlijkheid en hun gedrag wenselijk zou zijn, een systeem van opdeproefstelling uit te werken¹⁰⁹.

38. Aan het openbaar ministerie moet ook de bevoegdheid gegeven worden om nog na het ogenblik waarop een maatschappelijke enquête werd ingesteld, en misschien juist op grond van de indicaties die hieruit naar voren treden, tot pretoriaanse probatie en zelfs tot seponering zonder meer over te gaan.

39. Hier nog een laatste opmerking. Het is een feit dat de parketmagistraat in vele milieus beschouwd wordt als het prototype van de repressieve krachten die in ons strafrechtssysteem werkzaam zijn. Zulke opvatting heeft tot gevolg dat de mogelijkheden waarover het parket in het hedendaagse strafrecht beschikt om effectief mede te werken aan alternatieve vormen van delinquentenbejegening, ondergewaardeerd worden. Deze mogelijkheden zijn nochtans in ons strafrecht bijzonder groot geworden, meer bepaald wegens het feit dat door de overvloed van strafbaarstellingen — de zogenaamde inflatie van de strafrechtsnormen — het parket meer dan ooit verplicht wordt een groot aantal strafzaken te seponeren¹¹⁰. Wij zijn ervan overtuigd dat een weloverwogen en een volgens vaststaande en objectieve criteria gefundeerde seponeringspolitiek de parketten in staat moet stellen om de brug te slaan tussen de justitiële hulpverlening en de hulpverlening in niet-justitieel verband. Een nauwere samenwerking tussen de parketten en een aantal sociale hulpverleningsorganisaties, zoals de centra voor extra-murale geestelijke gezondheidszorg, de alcoholistenbureaus, de opvangcentra voor jeugd in nood, de gezinsbureaus, enz., zou ongetwijfeld een evolutie kunnen in de hand werken, waarbij de justitiële hulpverlening, zoals deze on-

der meer vorm krijgt in de wettelijke probatie, slechts aanvullend moet werken t.a.v. de niet-justitiële, met name wanneer deze laatste geconfronteerd wordt met moeilijkheden die voortvloeien uit het feit dat zij in veel mindere mate dan de justitiële hulpverlening dwangmiddelen kan aanwenden, of als het algemeen welzijn dit vereist¹¹¹.

Het spreekt vanzelf dat deze samenwerking voorlopig een braak liggend terrein is, wat ons echter niet mag verhinderen ernstig te zoeken naar de modaliteiten en de voorwaarden waaronder ze zou kunnen en mogen tot stand komen.

VII. DE TOEKOMST VAN DE BELGISCHE PROBATIE

40. Na dit overzicht van het wezen van het Belgische probatiesysteem en van een aantal problemen die zich in de loop van tien jaar probatiepraktijk hebben voorgedaan, is het goed zich nog even te bezinnen over de toekomst van de Belgische probatie.

Een dergelijke reflectie lijkt ons in zoverre verantwoord, dat de toekomst van de probatie niet zo maar een gebeuren is dat zich automatisch voltrekt en ons overkomt, maar dat wij tot op grote hoogte in staat zijn deze toekomst zelf te bepalen door de wijze waarop wij ons probatiesysteem verder uitbouwen, organiseren en hanteren.

Toekomstbezinning moet niet beschouwd worden als futurologie of als toekomstprognose, maar als een bedenking over datgene wat wij in de toekomst met de probatie willen bereiken, en over de middelen die daartoe gebruikt moeten worden.

41. Een belangrijk uitgangspunt daartoe is het inzicht dat de probatie een instrument van *sociale controle* is en moet blijven. Zij is een van de middelen waarover de samenleving beschikt om hen die de strafrechtsnormen overschrijden, ertoe aan te zetten zich wetsconform te gedragen. Dit betekent m.a.w. dat de vraag, welke plaats de probatie in ons strafrechtsbedelingssysteem behoort in te nemen, haar antwoord moet krijgen vanuit beschouwingen omtrent de specifieke mogelijkheden van de probatie om de doelstellingen van het strafrecht, de generale en speciale preventie, te verwezenlijken. Wij hebben erop gewezen dat deze specifieke mogelijkheden hierin liggen, dat de probatie door onze wetgever geconcipeerd werd als een ambulante behandelingsmethode voor delinquenten, en als een alternatief voor de institutionele behandelingsmethodes.

¹¹¹ Zie over deze problematiek de literatuur aangehaald in voetnoot 68. Zie ook J.W. FOKKENS, "Doelstellingen van reklassering", *Delikt en Delinkwent*, 1975, pp. 75-84.

¹⁰⁹ Men denke bijvoorbeeld aan de talrijke gevallen van personen die tussen 1945 en 1949 veroordeeld werden tot gevangenisstraffen van meer dan zes maanden voor feiten van incivisme en die zich, vanaf dan, meer dan twintig jaar behoorlijk hebben gedragen. Zie R. TOLLEBEEK, "De rol van het openbaar ministerie in verband met de toepassing van de wet op de probatie", rapport uitgebracht op de Studiedagen voor Probation, gehouden op 23 en 24 april 1971, en ingericht door het Institut des Hautes Etudes de Belgique.

¹¹⁰ Uit de laatste gerechtelijke statistieken, die betrekking hebben op 1970, blijkt dat van de 730.003 zaken die in 1970 door de parketten in het Rijk werden behandeld, 433.701 zaken geseponeerd werden. Zie *Gerechtelijke Statistieken. Bedrijvigheid der Rechtbanken*, 1970, Nationaal Instituut voor de Statistiek, Ministerie van Economische Zaken, 1974, nr. 1, p. 4, Tabel 1 en 2.

Deze beweging, van de institutionele behandeling weg naar de behandeling in open milieu toe, is niet alleen ingegeven door overwegingen van financiële aard — een penitentiaire behandeling kost gemiddeld tienmaal meer dan een probatiebehandeling¹¹² — maar vooral door het inzicht dat de mogelijkheden tot resocialisering door probatie veel ruimer zijn dan die van de detentie¹¹³.

En inderdaad: het succes van de probatie lijkt bijzonder groot. Zo wordt in de Verenigde Staten van Amerika het succes ervan gesitueerd om en bij de 75 %¹¹⁴. En uit een summiere statistiek betreffende negen jaar probatiepraktijk in België, opgemaakt dank zij de gegevens van de secretarissen van de probatiecommissies, blijkt dat de probatie in ruim méér dan 80 % van de gevallen een gunstige afloop heeft gehad¹¹⁵.

Hoewel deze laatste statistieken slechts een relatieve waarde hebben, omdat zij bij gebrek aan personeel niet overeenkomstig streng wetenschappelijke criteria werden opgesteld en dehalve ook niet toelaten verantwoorde interpretaties te maken, ondersteunen zij toch de stelling, dat probatie als een van de meest hoopvolle modaliteiten van delinquentenbehandeling beschouwd mag worden.

42. Daarom dienen wij ons thans af te vragen of het ogenblik niet gekomen is om de grendel die de toepassing van de probatie op grote groepen van delinquenten verhindert, met name de binding van de probatie aan de toepassingsvoorwaarden voor de opschorting en het uitstel, te verbreken of minstens te verleggen.

Door de probatie niet van meet af aan voor alle groepen delinquenten open te stellen, en door de toepassingsvoorwaarden in een beginfase zeer beperkt te houden, heeft de wetgever ongetwijfeld wijs en voorzichtig gehandeld. Het zou roekeloos

geweest zijn een zo revolutionaire instelling als de probatie geen rijpingstijd te gunnen¹¹⁶.

Tien jaar probatiepraktijk heeft ons echter geleerd hoe arbitrair de grenzen zijn, die getrokken worden tussen delinquenten die wel, en degenen die geen aanspraak op probatie kunnen maken. Heeft het in de huidige stand van zaken nog zin een onderscheid te maken tussen een delinquent die tot een hoofdgevangenisstraf van minder dan zes maanden, en een delinquent die tot een hoofdgevangenisstraf van méér dan zes maanden werd veroordeeld, wanneer het erop aankomt te weten of hij — in zijn belang en in het belang van de samenleving — behoefte heeft aan een probatie of niet?

Heeft het zin iemand alleen maar op grond van zijn strafrechtelijk verleden de probatie te onthouden, als zou vaststaan dat hij bijzonder veel nut zou kunnen hebben van een ambulante behandeling, en in concreto zou blijken dat zijn recidiveren bewijst dat de penitentiaire behandeling geen positieve invloed op hem heeft uitgeoefend?

In dit verband is het nuttig te verwijzen naar de criteria met betrekking tot de toepassing van de probatie, die in 1970 uitgewerkt werden door de *American Bar Association*¹¹⁷. Volgens deze organisatie moet de vraag naar de wenselijkheid van de probatie niet a priori opgelost worden aan de hand van beschouwingen omtrent bepaalde types van misdrijven, en mag het antwoord op deze vraag evenmin afhankelijk zijn van het al dan niet bestaan van een strafrechtelijk verleden van de delinquent; de wenselijkheid van de probatie moet onderzocht worden vanuit de feiten en de omstandigheden van ieder geval in concreto. De factoren die volgens deze organisatie een rol zouden moeten spelen bij de keuze van de probatie zijn: de aard en de omstandigheden van het misdrijf, de persoon van de delinquent en zijn karakter, de middelen waarover de samenleving beschikt om deze delinquent op te vangen. Probatie zou steeds moeten verkozen worden boven gevangenisstraf; behalve als de gevangenisstraf onontbeerlijk is om de samenleving te beschermen tegen nieuwe misdrijven vanwege de delinquent, of als hij reëel behoefte heeft aan een penitentiaire behandeling, of een probatiemaatregel onvoldoende de ernst van het misdrijf zou aantonen¹¹⁸.

Wanneer wij deze criteria zouden overbrengen in ons strafstelsel, dan zou dit uiteraard diep-

¹¹² Zie J.Y. DAUTRICOURT, "Le rôle de la probation dans le traitement des délinquants en Belgique", *op. cit.*, pp. 536-538.

¹¹³ Zie daarover de beschouwingen van de National Council on Crime and Delinquency: *Policies and Background Information*, 1972, pp. 14-15.

¹¹⁴ Zie E.H. SUTHERLAND en D.R. CRESSEY, *Criminology*, 8e uitgave, Philadelphia-New York-Toronto, 1970, pp. 476-477, die verwijzen naar diverse statistische onderzoeken.

Deze auteurs wijzen er nochtans op dat de statistieken over het welslagen van de probatie met de grootste omzichtigheid moeten benaderd worden. Zo werd onder meer vastgesteld dat de probatiediensten die geacht worden het best te functioneren, het meeste mislukkingen tellen. Dit houdt onmiskenbaar verband met het feit dat zij hun cliënten beter kennen, en derhalve niet zo snel geneigd zullen zijn de behandeling als "succesvol" te kwalificeren, omdat zij er goed van op de hoogte zijn welke moeilijkheden de probanten nog ondervinden.

¹¹⁵ Zie de bijlage bij het Verslag van de Voorzitters van de Probatiecommissies te Brussel op 1 maart 1975. Hieruit blijkt dat tussen 1 september 1964 en 31 december 1973 slechts 688 mislukkingen genoteerd werden, tegen 5.736 gevallen die gunstig beëindigd werden.

¹¹⁶ Tijdens de parlementaire voorbereiding van de wet werd trouwens gesuggereerd dat de begincriteria niet fataal onveranderlijk moeten blijven. Zie verslag Senaatscommissie, *Parl. Besch., Senaat*, 1963-1964, nr. 355, verslag van senator Housiaux van 22 oktober 1963, nr. 35 *in fine*.

¹¹⁷ American Bar Association Project on Standards for Criminal Justice, *Standards Relating to Probation*, New York, Institute of Judicial Administration, 1970.

¹¹⁸ *Ib.*, Part I, nr. 1.3.

gaande hervormingen in onze probatiewetgeving teweegbrengen. Het zou betekenen dat de probatie losgekoppeld wordt van de beperkende toepassingsvoorwaarden die gelden voor het uitstel en de opschorting, en dat zij — naar de woorden van professor R. Merle — op eigen vleugels gaat vliegen¹¹⁹. De vraag is echter of de tijd hiervoor gekomen is?

43. Zeker is, dat een verruiming van de probatiewetgeving de werklast van de probatieassistenten, de zogenaamde *caseload*, aanzienlijk zou verzwaren.

Een dergelijke verruiming zou dan ook pas verantwoord zijn, wanneer de bestaande probatiediensten gevoelig zouden uitgebreid worden. De meeste probatieassistenten zijn nu al overbelast. Uit de statistieken die ons medegedeeld werden door de Sociale Dienst en Probatie van het Bestuur Strafinrichtingen en bij het Ministerie van Justitie blijkt, dat vele probatieassistenten verantwoordelijk zijn voor de begeleiding van meer dan tachtig probanten, terwijl enkelen zelfs de begeleiding van meer dan honderd probanten op zich dienden te nemen.

Hoe overdreven dit wel is moge blijken uit het criterium dat opgesteld werd in de Verenigde Staten door de *President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice*. Deze commissie — ook *Crime Commission* genoemd — stelde een maximumstandaard voor van 35 probanten per probationofficer¹²⁰.

Hoewel deze maximumstandaard niet rechtstreeks de caseload per probatieassistent viseert, doch enkel de bezetting van de probatiediensten in functie van het aantal probanten, zou men, als dit criterium in België werd opgenomen, het aantal probatieassistenten reeds moeten verdubbelen¹²¹.

¹¹⁹ Zie voetnoot 35.

¹²⁰ President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice, *The Challenge of Crime in a Free Society*, Washington, Government Printing Office, 1967, p. 169.

¹²¹ Hoe moeilijk het is een ideale caseload-standaard per probatieassistent vast te leggen, bleek uit het *San Francisco Project*, uitgevoerd door een Amerikaanse Universitaire equipe. In dit onderzoek werd onder meer nagegaan, in welke mate de caseload van een probatieofficier al dan niet invloed had op het gedrag van de probant en diens eventuele mislukking in de probatie. Er werden vier niveaus van caseloads vastgelegd:

1. de ideale (omvattende 50 gevallen);
2. de intensieve (omvattende 25 gevallen, dus de helft van de ideale);
3. de normale (omvattende 100 gevallen, dus het dubbel van de ideale);
4. de minimale supervisie (omvattende 250 gevallen).

De personen die onder minimale supervisie stonden, hadden in principe geen contact met de probatieofficier tenzij ze erom vroegen. Hen betreffende werd slechts maandelijks een geschreven rapport gevraagd.

De resultaten die uit dit onderzoek naar voren kwamen, waren merkwaardig. Bevonden werd dat de probanten die onder minimale supervisie stonden even goed evolueerden

Uiteraard zal het versterken van de personeelsbezetting van de probatiediensten financiële offers vragen. Maar blijkt uit de gunstige resultaten van de probatie niet, dat deze financiële inspanning een verantwoorde en goede investering zou zijn?

In dit verband kan de aandacht gevestigd worden op een rapport, dat een drietal jaren geleden gepubliceerd werd door het Amerikaanse *Committee for Economic Development*¹²². Dit comité dat een tweehonderd hooggeplaatste zakenlieden en leidinggevende figuren — bekommerd o.m. om de economische toestand van hun land — groepeerde, heeft zonder aarzeling het advies geformuleerd om méér dan tot nu toe het geval was te investeren in de probatie, wegens het feit dat het meer baten voortbrengt dan de vrijheidsstraf, bij veel lagere kosten¹²³.

44. De problemen van financiële en organisatorische aard — hoe belangrijk ook — zijn ons inziens echter secundair ten aanzien van de meer fundamentele problematiek betreffende de selectie van de delinquenten aan wie probatie dient toegekend te worden. De verruiming van de mogelijkheden tot toepassing van probatie zou niet tot gevolg mogen hebben dat het aantal personen aan wie probatie toegekend wordt, zonder dat zij er een behoefte aan hebben, nog stijgt. Anderzijds zou zij evenmin tot gevolg mogen hebben dat vele van de fouten die nu gemaakt worden tegen de techniek van de probatie, bijv. het opleggen van probatievoorwaarden zonder kennis van de persoonlijkheid van de delinquent, onvoldoende informatie voor de delinquent betreffende de draagwijdte van de probatiemaatregel, enz., bestendigd en vermeerderd worden.

als die welke onder normale supervisie stonden. Er werd ook vastgesteld dat probanten onder minimale en die onder ideale supervisie ongeveer in dezelfde mate mislukkingen kenden. Terwijl probanten onder de intensieve supervisie eerder de neiging vertoonden meer inbreuken te plegen tegen de probatievoorwaarden. De conclusie die uit dit onderzoek werd getrokken was, dat het aantal contacten tussen probanten en de probatiedienst slechts weinig invloed heeft op het al dan niet slagen van de probatie en dat het concept "case-load" geen betekenis heeft zolang het niet gerelateerd wordt aan een classificatie van de probanten volgens een bepaald type en aan de aard van de gepresteerde diensten en de probatiediensten zelf. Zie daarover J. ROBINSON e.a., *The San Francisco Project*, Research Report, no. 14, University of California, School of Criminology, Berkeley, 1969.

Deze resultaten zijn niet zo verwonderlijk, als men ervan uitgaat dat een grotere graad van mislukking het resultaat kan zijn van overdreven controle en inmenging in de privacy van de probant.

¹²² *Reducing Crime and assuring Justice*, A Statement on National Policy by the Research and Policy Committee of the Committee for Economic Development, June 1972, New York.

¹²³ *Ib.*, pp. 42-43.

45. De verruiming van de probatiewetgeving zou niet beperkt moeten blijven tot het openstellen van de probatie voor grotere groepen van delinquenten. In zijn rede, uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Brussel op 2 september 1974, heeft de advocaat-generaal R. Declercq er terecht op gewezen dat aan de probatie in de strafwetgeving noodzakelijk de mogelijkheid van een "prétraitement" in het strafprocesrecht beantwoordt. Sprekend over de voorlopige hechtenis zei hij: "Is het tenslotte niet paradoxaal dat door de vonnisgerechten en zelfs door de onderzoeksgerechten na beëindiging van het onderzoek alles in het werk gesteld wordt om effectieve vrijheidsbeneming, waar de beveiliging van de maatschappij het toelaat, door andere maatregelen te vervangen met het oog op een meer doeltreffende resocialisering van de verdachte, terwijl in de loop van het vooronderzoek dergelijke soepele mogelijkheden niet bestaan? Inspanningen in die richting om ook in het stadium van het vooronderzoek minder drastische maatregelen ter beschikking van de rechters te stellen, zouden onge-

twijfeld in de lijn liggen van de Wetten van 8 april 1965 op de jeugdbescherming en van 29 juni 1964 betreffende opschorting, uitstel en probatie¹²⁴.

Verscheidene aspecten van deze laatste wet hebben wij onderzocht; andere moesten wij wegens de beperkte tijdruimte onbesproken laten. Tot besluit alleen nog dit: een verruiming van de probatiewetgeving zou ons inziens alleen dan verantwoord zijn, wanneer men zich bij de concrete toepassing ervan meer dan ooit zou laten leiden door het inzicht, dat de probatie niet zo maar een sanctiemodaliteit is onder vele andere. De probatie is immers niet slechts een opdeproefstelling van de probant alleen; ook de samenleving zelf wordt in de probatie op de proef gesteld; tenslotte zullen het de probanten zijn die zullen kunnen getuigen of de samenleving haar voorwaarde heeft nageleefd... een voorwaarde die erin bestaat de probant reël een kans te geven.

¹²⁴ R. DECLERCQ, "Actuele problemen inzake voorlopige hechtenis", R.W., 1974-1975, 293-294 en 300.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 13 JUNI 1975

Voorzitter-rapporteur: de h. de Vreese
Advocaat-Generaal: de h. Krings
Advocaten: mrs. van Hecke en De Baeck

Pacht—Onderpacht.

Luidens art. 30 van de Pachtwet mag de pachter van een landeigendom het gepachte goed noch geheel noch ten dele in onderpacht geven zonder schriftelijke toestemming van de verpachter. Deze bepaling regelt de betrekking tussen verpachter en pachter. Zij staat een onderpacht, toegestaan door de pachter, niet in de weg, doch zulke overeenkomst zonder schriftelijke toestemming van de verpachter is hem niet tegenstelbaar. De verpachter kan in zulk geval tegen de onderpachter geen rechtstreekse vordering uitoefenen.

Laps t/ Leva en Floren

Gelet op het bestreden vonnis, op 29 juni 1973 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1134, 1165, 1709 van het Burgerlijk Wetboek

en 30 van afdeling III van hoofdstuk II van titel VIII van boek III van gezegd wetboek, houdende de regels betreffende de pacht in het bijzonder,

doordat het vonnis, na vastgesteld te hebben dat eiser zijn bewering dat hij sinds 1963 de pachter van Floren was met getuigenissen en vermoedens staft, de eis ertoe strekkende voor recht te verklaren dat eiser de pachter van Floren is met de daaruit voortvloeiende gevolgen inzake het vrije gebruik van het gepachte stuk grond ongegrond verklaart, zulks om de reden «dat een onderverpachting in geen geval in rechte bestaande is, bij gebreke van de noodzakelijke schriftelijke toestemming daartoe»,

terwijl, de door artikel 30 van de landpachtwet vereiste schriftelijke toestemming enkel slaat op de mogelijkheid de onderpacht in te roepen tegen de hoofdverpachter en niet op de mogelijkheid voor de onderpachter om zijn pachtrecht in te roepen tegen zijn medeconcontractant (schending van voormeld artikel 30),

en terwijl het rechtsgeldig bestaan tussen pachter en onderpachter van een overeenkomst van onderpacht niet kan afhankelijk gesteld worden, in de betrekkingen tussen pachter en onderpachter, van de toestemming van een derde, zijnde de hoofdverpachter (schending van de artikelen 1134, 1165 en 1709 van het Burgerlijk Wetboek):

Overwegende dat, luidens artikel 30, opgenomen in artikel I van de wet van 4 november 1969 tot wijziging

van de pachtwetgeving, de pachter van landeigendom het gepachte goed noch geheel noch ten dele in onderpacht mag geven zonder schriftelijke toestemming van de verpachter ;

Overwegende dat die bepaling de betrekking tussen verpachter en pachter regelt ;

Overwegende dat zij een onderpacht, toegestaan door de pachter, niet in de weg staat doch dat zulke overeenkomst, zonder schriftelijke toestemming van de verpachter aangegaan, hem niet tegenstelbaar is ;

Overwegende dat de verpachter, in dergelijk geval, overeenkomstig artikel 1741 van het Burgerlijk Wetboek, het recht heeft de oorspronkelijke overeenkomst tussen hem en de pachter te doen verbreken, met eventuele schadeloosstelling ; dat hij echter, nu tussen hem en de onderpachter geen rechtsband bestaat, tegen laatstgenoemde geen rechtstreekse vordering kan uitoefenen ;

Dat daaruit volgt dat het vonnis niet wettelijk kon beslissen dat, bij gebreke van de noodzakelijke schriftelijke toestemming van de verpachters, de eerste twee verweerders, een onderverpachting tussen de pachter, derde verweerder, en eiser in rechte niet kon tot stand komen en ten deze dan ook niet bestaat en, rechtdoende op de vrijwillige tussenkomst in het geding van de eerste twee verweerders, dat er geen contract van onderpacht tussen eiser en derde verweerder bestaat ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis, behalve in zoverre het de vordering in tussenkomst ontvankelijk verklaart ;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan opdat erover door de feitenrechter zal worden beslist ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Mechelen, zitting houdende in hoger beroep.

NOOT—Het vonnis in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen op 29 juni 1973 werd onder de rechtspraak in kort bestek gepubliceerd in R.W., 1973-74, 503, met noot van C. CAENEPEEL.

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 18 JUNI 1975

Voorzitter : de h. Naulaerts

Raadsheer-rapporteur : de h. Janssens

Advocaat-generaal : de h. Lenaerts

Advocaat : mr. Van Ryn

Arbeidsongeval—Dodelijk ongeval—Nagelaten betrekkingen—Gedeeltelijke vergoeding door het gemene recht—Cumulatie met renten Arbeidsongevallenwet—Wiskundige reserves—Berekening—Toepasselijke schalen.

Wanneer na een dodelijk ongeval de ouders van de getroffen, op grond van het gemene recht, reeds een schadevergoeding in kapitaal getrokken hebben, moet

het bedrag van de wiskundige reserve te vestigen door de gemachtigde verzekeraar arbeidsongevallen overeenstemmen met de rente, verschuldigd op grond van de Arbeidsongevallenwet, wegens overlijden, doch verminderd met de rente waaraan het gemeenrechtelijk kapitaal volgens schaal F beantwoordt. De wiskundige reserve zal worden berekend op het saldo en overeenkomstig schaal E.

N.V. Zurich t/ O.M., Marcisz en Van der Meer

Gelet op het bestreden arrest, op 20 december 1973 door het Arbeidshof te Luik, afdeling Hasselt, gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van het koninklijk besluit van 21 december 1971 houdende uitvoering van sommige bepalingen van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, meer bepaald van de artikelen 20 en 21 van het koninklijk besluit van 21 december 1971,

doordat het arrest oordeelt dat, voor de berekening van de bedragen die aan de rechthebbenden van het slachtoffer van het auto-ongeval toekomen, het barema E in aanmerking moet genomen worden en dat het barema F enkel mag worden aangewend bij de berekening van de bedragen die "ineens" aan het slachtoffer of zijn rechthebbenden worden uitgekeerd,

terwijl, eerste onderdeel, het arrest aldus voor de berekening van de bedragen die aan een slachtoffer van een arbeidsongeval of zijn rechthebbenden moeten toekomen, een barema in aanmerking neemt, met name het barema E, waarin een lastenpercentage begrepen is dat noch voor het slachtoffer noch voor zijn rechthebbenden bestemd is, maar wel voor de uitkeringsinstelling van de renten, om de kosten te dekken verbonden aan het beheer van het dossier ;

tweede onderdeel, het arrest aldus de principes gesteld in het arrest van het Hof van Cassatie van 24 maart 1938 miskent, volgens hetwelk het barema, gevoegd bij het koninklijk besluit van 12 november 1929, voor de berekening van het kapitaal van de lijfrente, waarop het slachtoffer van een arbeidsongeval het recht heeft te vragen dat 1/3 hem in kapitaal zou uitbetaald worden, onwettig is in de mate dat het in de berekeningen rekening houdt met een lastenpercentage, zodat het bestreden arrest het koninklijk besluit van 21 december 1971 op een foutieve wijze toepast en de geest ervan miskent, waaromtrent het hogervermeld arrest van het Hof van Cassatie de basisprincipes had vastgelegd ;

Overwegende dat uit het arrest blijkt dat, op grond van het gemene recht aan de tweede en de derde verweerder, ouders van de getroffen, elk een schadevergoeding van 65.000 frank werd toegekend ; dat naar luid van artikel 46, § 2, lid 2, van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 deze schadevergoeding niet kan worden samengevoegd met de krachtens deze wet toegekende vergoeding, zijnde, volgens het arrest, een jaarlijkse rente van 30.620 frank ;

Overwegende dat bij het koninklijk besluit van 21 december 1971 houdende uitvoering van sommige bepalingen van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, bijlagen zijn gevoegd, waaronder het barema E voor het berekenen van de te vestigen kapitalen van de renten en van de wiskundige reserves en het barema F voor het

berekenen van de kapitalen betaalbaar aan de getroffen of de rechthebbenden ;

Overwegende dat de op grond van het gemene recht toegekende schadevergoeding van 65.000 frank rechtstreeks door de aansprakelijke uitbetaald wordt aan de gelaedeerden, zodat uiteraard de arbeidsongevallenverzekeraar desaan gaande geen wiskundige reserve heeft moeten of kunnen vestigen, geen rente hoeft uit te betalen en dan ook geen administratieuitgaven, die daarmee zouden gepaard gaan, hoeft te doen ; dat het barema E derhalve vreemd is aan deze 65.000 frank ; dat de rente die overeenstemt met dit kapitaal van 65.000 frank integendeel moet worden berekend aan de hand van het barema F ;

Overwegende dat het bedrag van de wiskundige reserve zal moeten overeenstemmen met de rente verschuldigd, op grond van de Arbeidsongevallenwet, wegens overlijden, te weten 30.620 frank, doch verminderd ingevolge artikel 46, § 2, lid 2, van de Arbeidsongevallenwet, met de rente waaraan het gemeenrechtelijk kapitaal van 65.000 frank volgens barema F beantwoordt ; dat op het saldo en overeenkomstig barema E de wiskundige reserve zal worden berekend ;

Overwegende dat derhalve, door de wiskundige reserve en het daarmee verband houdend barema E, te betrekken bij de gemeenrechtelijke schadevergoeding van 65.000 frank, het arrest de in het middel aangehaalde wetbepalingen schendt ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan opdat erover door de feitenrechter zou worden beslist ;

Verwijst de zaak naar het Arbeidshof te Brussel.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e KAMER — 26 FEBRUARI 1975

Voorzitter : de h. M. Liard

Raadsheren : de hh. J. Jans en P. Mahillon

Advocaat : mr. H. Dereymaeker

Beslag—Uitvoerend beslag op onroerend goed—Beschrijving van het goed in de procedurestukken—Taal.

Bij uitvoerend beslag op onroerend goed moet de beschrijving van de in beslag genomen goederen in de procedurestukken letterlijk naar de titel worden weergegeven, ongeacht of de daarin gebruikte taal overeenstemt met de taal van de rechtspleging (artt. 1564, lid 2, en 1568, 2°, lid 2, Ger.W.). Geen bepaling van de Wet van 15 juni 1935 verzet zich daartegen.

I.H.M. Anstalt

Gezien het eensluidend afschrift van de beschikking

op 10 december 1974 gewezen door de beslagrechter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Leuven, waarvan geen kennisgeving wordt overgelegd en waartegen hoger beroep, regelmatig naar vorm en termijn, op 9 januari 1975 ingesteld werd ;

Overwegende dat appellante de uitwinning vordert van onroerende goederen die aan X. toebehoren, en dit krachtens een akte van leningsovereenkomst in de Franse taal opgesteld voor notaris Jos. Roosens, ter standplaats Diegem, op 19 december 1972 ;

Overwegende dat de procedure nietig verklaard werd door de eerste rechter om reden dat de beschrijving der goederen in de procedurestukken in een andere taal dan de taal van de rechtspleging gedaan werd ;

Overwegende dat, volgens artikel 1564, lid 2, van het Gerechtelijk Wetboek, op het bevel dat het uitvoerend beslag op onroerend goed voorafgaat volledig afschrift van de titel wordt gegeven ;

Overwegende dat indien het beslag, zoals ter zake, plaats heeft bij uitvoering van een authentieke akte waarbij een hypotheek wordt gesteld, de in beslag genomen goederen dan in het exploitatiedocument worden overeenkomstig de beschrijving in de akte (artikel 1568, 2°, lid 2, van het Gerechtelijk Wetboek) ;

Overwegende dat het Gerechtelijk Wetboek dus uitdrukkelijk vereist dat de beschrijving van de in beslag genomen goederen in de procedurestukken letterlijk naar de titel weergegeven wordt, zonder onderscheid te maken naar gelang de daarin gebruikte taal al dan niet overeenstemt met de taal van de rechtspleging ;

Overwegende dat geen bepaling van de Wet van 15 juni 1935 over het gebruik der talen in gerechtszaken zich verzet tegen de toepassing van bedoelde voorschriften ;

Overwegende, dientengevolge, dat de eerste rechter — wie het trouwens behoorde eventueel een vertaling te eisen van de in het Frans opgestelde passages — ten onrechte de rechtspleging nietig verklaard heeft ;

Overwegende dat het verzoekschrift gegrond voorkomt ;

(...)

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

7e KAMER — 7 MAART 1975

Voorzitter : de h. P. Weyens

Raadsheren : de hh. J. Lebeer en J. De Peuter (rapporteur)

Advocaat-generaal : de h. L. Vervliet

Advocaat : mr. Nobels

Faillissement—Vonnis dat de eis van de burgerlijke partij afwijst—Hoger beroep—Van de intussen failliet verklaarde burgerlijke partij—Van de curator.

Het hoger beroep van de gefailleerde tegen een vonnis waarbij de door hem rechtstreeks gedaagde partij werd vrijgesproken, is niet ontvankelijk indien het voorwerp ervan rechten betreft die van patrimoniale aard zijn en niet gebaseerd zijn op rechten eigen aan zijn persoon.

Het tijdig en regelmatig hoger beroep van de curator, die het geding hervat, is wel ontvankelijk.

Freudman t/ De Meirleir

Overwegende dat het hoger beroep ingesteld door de burgerlijke partij Y. Dumon, in zijn hoedanigheid van curator over het faillissement van Freudman Aron, tijdig werd ingesteld en regelmatig is naar de vorm, zodat het ontvankelijk voorkomt;

Overwegende dat het hoger beroep ingesteld door Freudman Aron zelf, niet ontvankelijk is vermits het voorwerp van zijn hoger beroep rechten betreft die van patrimoniale aard zijn en niet gebaseerd zijn op rechten, eigen aan de persoon van Freudman Aron;

Overwegende dat bij afwezigheid van beroep van het openbaar ministerie, het hof geen recht heeft te doen over de openbare vordering;

dat het hof echter voorafgaand aan het onderzoek van de civiele vordering dient na te gaan of de feiten waarop deze laatste gebaseerd is, door beklagde gepleegd werden en of deze feiten in oorzakelijk verband staan met de schade door de burgerlijke partij geleden;

Overwegende dat de correctionele rechtbank kennis nam van een rechtstreekse dagvaarding uitgaande van de burgerlijke partij; dat de burgerlijke partij daarin een reeks feiten aanhaalt die als geheel genomen, een inbreuk moeten uitmaken op artikel 490bis van het Strafwetboek;

dat dit artikel in het Strafwetboek ingelast werd door artikel 143 van de wijzigingsbepalingen (art. 3) van de Wet van 10 oktober 1967;

dat de tekst van dit nieuwe artikel 490bis slechts van kracht werd op 1 januari 1969 ingevolge het Koninklijk Besluit van 4 november 1968, art. 4;

dat al de feiten aangehaald door de burgerlijke partij in de rechtstreekse dagvaarding gepleegd werden vóór 1 januari 1969, toen ze nog geen misdrijf konden uitmaken;

Overwegende dat de eerste rechter zich bijgevolg terecht onbevoegd verklaarde om recht te spreken over de burgerlijke actie;

Om die redenen,

Het Hof,

Ontvangt het beroep van Y. Dumon;

Verklaart het beroep van Freudman niet ontvankelijk;

Stelt vast dat Y. Dumon, advocaat, kantoorhoudende te Brussel 1180, Messidoorlaan, 206, in zijn hoedanigheid van curator van het faillissement van Freudman Aron, het geding hervat heeft;

Bekrachtigt het eerste vonnis.

Legt de kosten van hoger beroep ten laste van de burgerlijke partij, Mr. Y. Dumon.

NOOT—Over het hoger beroep van de gefailleerde

1. De gefailleerde is geen onbekwame en al is zijn handelingsbevoegdheid met betrekking tot de failliete boedel uitermate beperkt, toch wordt algemeen aanvaard, op grond van de parlementaire voorbereiding van de Faillissementswet van 18 april 1851, dat hij bevoegd is om bewarende maatregelen te nemen betreffende zijn goederen. Hoewel het faillissement een gerechtelijk beslag op het gehele vermogen van de schuldenaar meebrengt, blijft de gefailleerde immers eigenaar van zijn goederen en rechten (Cass., 5 januari 1901, *Pas.*, 1901, I, 315; G.W. VAN DER FELTZ, *Geschiedenis van de Wet op het faillissement en de surséance van betaling*, I, p. 7).

Verzet, hoger beroep en voorziening in cassatie zijn ongetwijfeld rechtsmiddelen van louter bewarende aard en de aanvoering ervan kan de boedel geen onherstelbare schade berokkenen omdat de curator, als gerechtelijke bewindvoerder, vooralsnog afstand van de proceshandeling kan doen (Cass., 9 juli 1896, *Pas.*, 1896, I, 241).

Principieel bestaat er bijgevolg geen bezwaar tegen de uitoefening van het recht van hoger beroep door de gefailleerde tegen een vonnis waarin hij partij was (Hof Luik, 3 januari 1962, *Jur. Liège*, 1961-62, 249, met noot van M. HENRY; H.R., 12 februari 1931, *N.J.*, 1931, p. 854; J. VAN RYN en J. HEENEN, *Principes de droit commercial*, IV, p. 253, nr. 2697; M. POLAK, *Handboek voor het Nederlandse handels- en faillissementsrecht*, Deel Ic, *Faillissement en surséance van betaling*, 7e druk, p. 113; anders: E. DE PERRE, *Manuel du curateur de faillite*, 3e éd., pp. 99-100, nr. 213; Rb. Verviers, 20 juli 1893, *Pas.*, 1894, III, 68; Cass. fr., 28 maart 1898; D.P., 1898, I, 559). Dit geldt zowel in strafzaken als in civilibus.

Hierbij komt nog in het onderhavige geval dat het door de gefailleerde ingestelde hoger beroep de toestand van de burgerlijke partij niet kon verslechteren, aangezien de reformatio in pejus strijdig zou zijn met de grondbeginselen van onze strafvordering (A. VANDEPLAS, «Over verzet in strafzaken», *R.W.*, 1972-73, 1803, n° 15).

2. Daar de gefailleerde geen onbekwame is — tijdens het faillissement mag hij zelfs een nieuwe bedrijvigheid uitoefenen (Cass., 3 maart 1855, *Pas.*, 1855, I, 172) — zullen zijn handelingen of verrichtingen niet van rechtswege nietig zijn en kunnen de door hem aangevoerde rechtsmiddelen niet ambtshalve onontvankelijk worden verklaard. De nietigheid van zijn processuele handelingen is slechts betrekkelijk en de curator kan steeds de onregelmatigheid saneren door de voortzetting van het geding (H.R., 26 januari 1940, *N.J.*, 1940, nr. 549, met noot van E.M.M.; G. BELTJENS, *Encyclopédie du droit commercial belge*, 2e éd., III, p. 496, nr. 31; W.L.P.A. MOLENGRAAFF en C.W. STAR BUSMANN, *De faillissementswet*, 4e druk, p. 176; M.L. VAN GOUDOVER, «Absolute of relatieve nietigheid», *W.P.N.R.*, 1676); aangezien in casu de curator het proces overgenomen had, zou men kunnen gewagen van een dubbele akte van beroep, hetgeen één van beide voorzieningen overbodig maar daarom nog niet onontvankelijk maakte (in feite had de curator in één zelfde akte hoger beroep aangetekend als vertegenwoordiger van de failliete boedel en bovendien nog in naam van de schuldenaar, die bij vonnis van de Rechtbank van Koophandel te Brussel van 20 december 1973 failliet was verklaard).

De curator kan ook afzien van de door de gefailleerde begonnen rechtspleging door middel van afstand van geding (W.L.P.A. MOLENGRAAFF en C.W. STAR BUSMANN, o.c., p. 199) ofwel zich niet inlaten met het proces en achteraf zo nodig de niet-tegenstelbaarheid van de tussengekomen rechterlijke beslissing opwerpen (W. BROSENS, A.P.R., *Tw.*, *Beroep in burgerlijke zaken en in zaken van koophandel*, p. 110, nr. 188; M. POLAK, o.c., I c, p. 122), zoals ook de verweerder zich op de onontvankelijkheid van dergelijke rechtsvordering kan beroepen (H.R., 1 mei 1914, *N.J.*, 1914, p. 709; Cass. fr., 10 juli 1951, *J.C.P.*, 1952, II, 6916 met noot van COHEN; J. VAN RYN en J. HEENEN, o.c., IV, p. 245, nr. 2683; W.P.L.A. MOLENGRAAFF en C.W. STAR BUSMANN, o.c., pp. 184, 195; M. POLAK, o.c., I c, p. 106).

3. Luidens artikel 452, lid 2, van de Faillissementswet kan de rechtbank de gefailleerde toelaten als tussenkomende partij en deze tussenkomst kan zowel voor het eerst na verzet als in hoger beroep of voor het Hof van Cassatie gebeuren (P. NAMUR, *Commentaire de la loi du 18 avril 1851 sur les faillites, banqueroutes et sursis*, pp. 86-87, nrs. 112-113; J. BEVING en A. RENOUD, *Traité des faillites et banqueroutes*, p. 199, nr. 168; L. FREDERICQ, *Handboek van Belgisch handelsrecht*, II, p. 494, nr. 1566) en deze regeling geldt ook in strafzaken (G. POTVIN en J. LE GRIEL, «L'intervention des tiers devant les juridictions répressives françaises et belges», *B.J.*, 1934, 494, 495 en 518).

Beknoptheidshalve kunnen de rechten van de tussenkomende gefailleerde hier niet nader toegelicht worden (zie o.m. Hof Brussel, 10 februari 1933, *B.J.*, 1933, 311; Cass., 16 april 1934, *B.J.*, 1934, 402 met conclusie van advocaat-generaal L. CORNIL), maar algemeen wordt aanvaard dat hij als tussenkomende partij niet alleen alle verweermiddelen en incidentele geschillen mag opwerpen, doch ook verzet aantekent.

nen, hoger beroep instellen of zich voorzien in cassatie (Hof Luik, 8 juni 1932, R.G.A.R., 1933, nr 1308; W. BROSENS, o.c., p. 110, nr 188; L. FREDERICQ, *Traité de droit commercial*, VII, p. 187, nr 89).

4. Naar luid van artikel 162 van het Wetboek van Strafvordering wordt de burgerlijke partij die in het ongelijk wordt gesteld, veroordeeld in alle kosten door de Staat en door de verdachte gemaakt, wanneer zij zoals in casu het initiatief tot de rechtstreekse dagvaarding heeft genomen.

De kosten van dagvaarding waardoor de benadeelde partij de verdachte rechtstreeks voor de correctionele rechtbank heeft gedagvaard zijn geen gerechtskosten van de strafvordering, maar kosten van de burgerlijke rechtsvordering (Cass., 24 april 1972, *Pas.*, 1972, I, 782) die de eerste rechter terecht ten laste van de dagende partij heeft gelaten.

Voor zover het eerste vonnis, ingevolge het hoger beroep van de curator dat in elk geval ontvankelijk was, voor het hof van beroep aanhangig was en de gefailleerde, wegens zijn niet ontvankelijk verklaard hoger beroep, in de gerechtskosten kon veroordeeld worden, mocht hij ook tussenkomen en zijn middelen aanvoeren (Cass., 30 juni 1930, *Pas.*, 1930, I, 281; Cass., 24 mei 1948, *Pas.*, 1948, I, 337; Cass., 22 juli 1949, *Pas.*, 1949, I, 569; W.L.P.A. MOLENGRAAFF en C.W. STAR BUSMANN, o.c., p. 196). Voor zulke tussenkomst was geen toelating van de rechtbank of van het hof vereist.

5. In hoedanigheid van gerechtelijke bewindvoerder kan de curator van rechtswege elk geding aangevangen vóór de opening van het faillissement verder zetten en hij hoeft daartoe geen hervatting van geding te doen (G. BELTIENS, o.c., III, p. 497, nr 48; J. VAN RYN en J. HEENEN, o.c., IV, p. 245, nr 2683; L. GANSHOF, *Le droit de la faillite dans les états de la communauté économique européenne*, p. 66, nr 53; M. OPPENHEIMER, «De positie van den faillissementscurator», *Weekblad voor het Notariaat*, 1915, p. 482, nrs 533-535; Hof Brussel, 20 januari 1954, *Pas.*, 1956, II, 5; H.R., 27 oktober 1959, N.J., 1960, n° 73).

Door zijn verschijning neemt de curator het proces over en is de gefailleerde van rechtswege buiten het geding, behoudens de mogelijkheid voor de gefailleerde om met toelating van de rechtbank op grond van art. 452, lid 2, van de Faillissementswet verder tussen te komen (H.R., 5 maart 1920, N.J., 1920, p. 343; H.R., 29 januari 1931; N.J., 1931, p. 1353; M. POLAK, o.c., I, c. p. 116). De curator, die het proces verder zet, kan natuurlijk alle rechten uitoefenen die aan de gefailleerde toekwamen en zo kan hij o.m. ook hoger beroep instellen (W.L.P.A. MOLENGRAAFF en C.W. STAR BUSMANN, o.c., p. 191).

Bovendien mag de curator steeds tussenkomen in het belang van de failliete boedel in elk geding waarin de gefailleerde betrokken is, zelfs al gaat het om rechten en vorderingen die uitsluitend aan diens persoon verbonden zijn (Rb. Brugge, 27 januari 1954, R.W., 1953-54, 1487; Kh. Brussel, 18 juni 1955, *Jur. comm. Brux.*, 1957, 21; G. BELTIENS, o.c., III, p. 496, nr 28; L. FREDERICQ, *Traité de droit commercial*, VII, p. 206, nr 100; J. RONSE, A.P.R., *Tw.*, *Schade en schadeloosstelling*, p. 165, nr 163).

Niet alleen de vrijwillige tussenkomst van de curator, maar ook zijn gedwongen tussenkomst ten einde het vonnis te horen gemeen verklaren is mogelijk (G. POTVIN en J. LE GRIEL, o.c., kol. 525-526; Hof Brussel, 17e kamer, 31 maart 1972 inzake Guignet L.; anders: Corr. Charleroi, 9e kamer, 18 juni 1975, inzake Decooman A.).

Als tussenkomende partij ter vrijwaring van de belangen van de boedel, beschikt de curator over alle rechtsmiddelen en kan zowel verzet doen als hoger beroep instellen of zich in cassatie voorzien (W. BROSENS, o.c., p. 110, nr. 188; W.P.L.A. MOLENGRAAFF en C.W. STAR BUSMANN, o.c., 183). Deze tussenkomst geldt zowel in strafzaken als voor de burgerlijke rechtbanken (G. POTVIN en J. LE GRIEL, o.c., kol. 491 en 494; Cass., 3 maart 1924, *Pas.*, 1924, I, 229; Hof Brussel, 15 juli 1924, *Pas.*, 1925, II, 173; Hof Brussel, 17e kamer, 31 maart 1972 inzake Guignet L.). Bij deze tussenkomst, die van louter bewarende aard is, kan de curator niet veroordeeld worden in de gerechtskosten, behoudens in deze kosten die zijn tussenkomst hebben veroorzaakt (Cass., 29 januari 1925, J.T., 1925, 115).

A. Vandeplass

ARBEIDSHOF TE BRUSSEL

3e KAMER — 18 MAART 1975

Voorzitter: de h. Van den Bergh

Advocaten: mrs. Van de Put en Claessens loco Van Roy

Arbeidsovereenkomst bedienden—1. Proeftijd van zes maanden—Loonlimiet—Berekening grootte van loon—Dertiende maand—Commissieloon—2. Opzegging—Niet vermelding begin en duur—Proeftijd—Sanctie.

1. De in de arbeidsovereenkomst als loon gestipuleerde dertiende maand komt in aanmerking ter bepaling van de loonlimiet van 180.000 fr. (thans 300.000 fr. — K.B. 6 juni 1975) boven welke de proeftijd zes maanden mag belopen.

Ter bepaling van die zelfde loonlimiet dient op grond van de werkelijk ontvangen commissies een hypothetisch commissieloon berekend indien art. 35, § 2, van de Bediendenwet niet kan worden toegepast.

2. De niet-vermelding van de begindatum en de duur van de opzeggingstermijn heeft niet de nietigheid van de opzegging tot gevolg indien beide elementen in concreto op juiste wijze uit de betekening kunnen vastgesteld worden.

Wanneer vóór het einde van de proeftijd een opzegging van minder dan zeven dagen gegeven werd zonder dat de eindterm van de proeftijd erdoor overschreden wordt, is de sanctie enkel een vergoeding gelijk aan het loon overeenstemmend met het deel van de wettelijke opzeggingstermijn dat niet in acht genomen werd.

N.V. Stimac t/ Nijenhuis

(...)

Om te kunnen bepalen of ter zake de proeftermijn wettelijk drie of zes maanden mocht bedragen, m.a.w. of de jaarlijkse bezoldiging al dan niet boven of onder de 180.000 fr. lag, dient te worden nagegaan hoe de geschreven dienstovereenkomst luidt.

Artikel 4 bepaalt dat het loon van de handelsvertegenwoordiger vastgesteld is op een vaste jaarlijkse bezoldiging van 120.000 fr., een dertiende maand gelijk aan een maandelijks toelage van 10.000 fr. en commissielonen voor 1% of 5% naar gelang de verkoop op vastgestelde modaliteiten. Daarbij dient te worden gevoegd het vakantiegeld als verdienste verworven krachtens deze overeenkomst.

De vaststelling van het vaste loon biedt geen enkele moeilijkheid.

De "dertiende maand" is, naar de uitdrukkelijke bepalingen van artikel 4 van het contract, te beschouwen niet als een liberaliteit, maar als deel van het loon. Het is volkomen ten onrechte dat de eerste rechter deze "dertiende maand" uitgesloten heeft uit de berekening van het loon vermits zij door de overeenkomst tussen partijen uitdrukkelijk als loon is beschouwd, deze overeenkomst de wet van partijen uitmaakt (art. 1134 B.W.) en partijen gehouden zijn tot al wat door de overeenkomst is voorzien en bepaald (art. 1135 B.W.). Zonder belang is het tijdstip waarop een einde aan deze overeenkomst is gekomen, alsmede het tijdstip waarop deze "dertiende maand" moest worden uitbetaald. Voldoende is

dat op het ogenblik van de opzegging, tijdstip dat in aanmerking komt voor het bepalen van de loongrens, deze "dertiende maand" een integrerend deel van het loon was (zie over de vaststelling van dit tijdstip : Steyaert, Arbeidsovereenkomst handarbeiders en bedienden, nrs. 181 en 182, met verwijzing WRR beroep Antwerpen, 16 augustus 1932, R.W.D., 1934, 70 en Colens, Le Contrat d'emploi, nr. 26, blz. 88).

Mocht men de eerste rechter in zijn redenering volgen dat deze dertiende maand niet in de berekening van het jaarlijks loon dient te worden geïncorporeerd omdat gedaagde in hoger beroep geen vol jaar in dienst is gebleven en omdat niet bepaald werd dat deze dertiende maand zou verschuldigd zijn pro rata van de geleverde prestaties, dan zou een zelfde redenering moeten gevolgd worden wat betreft de commissielonen die aan gedaagde in hoger beroep werden uitgekeerd, niet over een vol jaar, maar over de zes maanden die hij in dienst is geweest. Dit laatste zou strijdig zijn met de bepalingen van artikel 35, § 2 ; het eerste strijdig met de bepalingen van de artikelen 1134 en 1135 B.W., zoals hierboven gezegd is.

Wat de commissielonen betreft bepaalt artikel 35, § 2, dat voor de toepassing van artikel 3, § 2 van de Wet op het bediendencontract de commissielonen en veranderlijke verdiensten berekend worden naar het loon van het vorig jaar. Gedaagde in hoger beroep heeft evenwel in het vorige jaar geen commissielonen ontvangen aangezien hij niet in dienst was.

Wanneer de beëindiging van een bediendencontract gebeurt vóór het verloop van één jaar, moet men op het bedrag van de werkelijk ontvangen commissielonen steunen en op grond hiervan een hypothetisch loon bepalen (Arbrb. Luik, 30 april 1972, J.T.T., 1974, 28, met noot Sojcher-Rousselle).

Rekening houdend met het voorgaande bedraagt de jaarlijkse bezoldiging :

— vast loon :	120.000 fr.
— dertiende maand :	10.000 fr.
— commissieloon, hypothetisch berekend op de commissielonen uitbetaald tijdens de zes maanden dienst :	
19016 x 12	
6	
=	38.032 fr.
— het vakantiegeld op de drie voormelde bedragen : 168.032 fr. x 12 % =	20.164 fr.
totaal :	188.196 fr.

Het jaarlijks loon ligt dus boven de 180.000 fr. en de proefclausule van 6 maanden is wettelijk volkomen geldig.

Het is juist dat de opzeggingsbrief begin noch duur van de opzeggingstermijn vermeldt. Deze formaliteit is door de wet vereist als waarborg dat de opzeggingstermijnen wel nageleefd worden. Doch door het afstempen op de post op 25 juli 1972 en het vermelden van de einddatum van 31 juli 1972 is daarom niet tekort gedaan aan de rechten van de werknemer. Deze heeft op juiste wijze kunnen vaststellen aan de hand van deze gegevens dat de werkgever een einde wilde maken

aan de proef, maar dat hij de termijn van zeven dagen vóór het einde ervan niet is nagekomen.

De bedoelde onregelmatigheid veroorzaakt niet de nietigheid van de opzegging ; zij heeft tot enige sanctie, de verplichting een vergoeding te betalen gelijk aan de wedde, overeenkomend met het deel van de opzeggingstermijn dat niet werd in acht genomen (Zie Steyaert, Arbeidsovereenkomst handarbeiders en bedienden, nr. 506, met verwijzingen naar Colens, Le Contrat d'emploi, 62. Eveneens : Cass., 3 september 1959, R.W., 1959-60, 1159 ; Cass., 18 april 1963, J.T., 1963, 355).

Naar luid van de bepalingen van artikel 14 van de Wet op het bediendencontract die van toepassing zijn op artikel 3 van dezelfde wet, heeft de betekening van de opzegging uitwerking de derde werkdag na de datum van verzending, en dus in casu op 28 juli 1972, in de veronderstelling dat alle tussenliggende dagen werkdagen zijn geweest. Op deze datum van 28 juli 1972 begint de periode van zeven dagen. Er werden dus door de werkgever drie dagen te weinig in acht genomen, aangezien als einddatum 31 juli 1972 in de opzeggingsbrief wordt vermeld.

Gedaagde in hoger beroep heeft dus nog recht op de volgende bijkomende opzeggingsvergoeding : (188.196 x 3) : 365 = 1546 fr. waarvoor het aanbod door eiseres in hoger beroep in haar conclusie geformuleerd ruim voldoende is.

(...)

CORRECTIONELE RECHTBANK TE VEURNE

3e KAMER — 29 APRIL 1975

Voorzitter : de h. A. Desplenter

Rechters : de hh. E. Welvaert en J. Vandenbulcke

Openbaar ministerie : de h. J. Driesens

Advocaat : mr. H. Gevaert

Verkeer—Inschrijving van voertuig—Vreemdeling—Rijbewijs—Luistergeld.

Wie een vaste verblijfplaats heeft in het buitenland en wegens zijn beroep van het ene land naar het andere dient te reizen, moet in België worden beschouwd als zijnde zonder definitieve vestiging in België wat de inschrijving der voertuigen betreft.

Een persoon die in België geen vast verblijf heeft, dient in België geen luistergeld te betalen voor het radiotoestel in zijn auto.

Bazzucchi

1) *Inbreuk sub litt. A*

Overwegende dat appellant woonachtig is te Rume-lange Groothertogdom Luxemburg) en zijn voertuig er ingeschreven werd op 22 februari 1974 ;

Overwegende dat appellant gedurende zijn verblijf in België als een vreemdeling zonder definitieve vestiging in België moet beschouwd worden daar hij zijn vaste verblijfplaats heeft in het Groothertogdom Luxemburg en wegens zijn beroep van het ene land naar het andere dient te trekken ;

Overwegende dat art. 3-2° al. (K.B. 26 oktober 1962,

art. 1b) de voertuigen ontheft van de verplichting tot inschrijving indien zij tijdelijk ingevoerd worden door personen die niet in België wonen en inwoners zijn van een der landen die het Verdrag van 19 september 1949 betreffende het wegvervoer ondertekenden waaronder het Groothertogdom Luxemburg;

Groot de telastlegging sub litt. A dan ook niet bewezen is;

2) Inbreuk sub litt. B

Overwegende dat appellant in het bezit is van een internationaal rijbewijs; dat art. 21 — gecoördineerde wetten op het wegvervoer de houders van een internationaal rijbewijs ontheft van het bekomen van een rijbewijs in België of een leervergunning;

dat de telastlegging sub litt. B niet bewezen is;

3) Inbreuk sub litt. C

Overwegende dat appellant vreemdeling is en geen radiotaks dient te betalen zoals bepaald bij de Wet van 26 januari 1960 indien hij geen vast verblijf in België heeft;

Dat daar appellant voortdurend reist en zijn vast verblijf heeft in het Groothertogdom hij niet kan beschouwd worden als vast verblijvend in België;

Dat overigens het K.B. van 3 oktober 1969 en het K.B. van 3 oktober 1969 een vrijstelling van inkomsttaxe voorziet betreffende internationaal wegverkeer van reizigers en grensarbeiders;

Dat de telastlegging sub litt. C niet ten genoegen van rechte bewezen is.

Om die redenen,

De Rechtbank, rechtdoende op tegenspraak;

Aanvaardt de aangetekende beroepen en erop rechtdoende.

Doet het vonnis a quo te niet — en opnieuw wijzende:

Spreekt Bazzuchi Ottavio vrij van de verdenkingen hem ten laste gelegd en verzendt hem van de vervolging zonder kosten.

NOOT—1. In beginsel wordt geen voertuig met eigen beweegkracht in België tot het verkeer op de openbare weg toegelaten, wanneer het niet vooraf, op aanvraag van degene die het tot eigen gebruik bezigt of die het exploiteert, is ingeschreven in het repertorium, gehouden door de Dienst van het Wegverkeer (Koninklijk Besluit van 31 december 1953 houdende regeling nopens de inschrijving van voertuigen met eigen beweegkracht: artikelen 2 en 3, § 1, eerste lid).

In België moeten evenwel niet ingeschreven worden de voertuigen die tijdelijk ingevoerd worden door niet in het land verblijvende personen en die voorzien zijn van een inschrijvingsteken dat werd uitgereikt door de autoriteiten van een ander land dan België, dat tot de internationale overeenkomst van 19 september 1949 nopens het wegverkeer of tot de overeenkomst van 24 april 1926 betreffende het verkeer met motorvoertuigen is toegetreden, alsmede van het bij deze overeenkomsten voorziene kenteken (artikel 3, § 1, tweede lid).

Daartegenover staat dat slechts tijdelijk moeten ingeschreven zijn en voorzien van een tijdelijk inschrijvingsbewijs en een tijdelijke nummerplaat:

a) de voertuigen met eigen beweegkracht die niet voldoen aan de reeds vermelde voorwaarden en tijdelijk worden ingevoerd door niet in België verblijvende natuurlijke personen of door rechtspersonen wier hoofdinstelling niet in België gelegen is;

b) de voertuigen met eigen beweegkracht, welke in België aangeschaft worden door niet in het land verblijvende natuurlijke personen of door rechtspersonen wier hoofdinstelling niet in België gelegen is;

c) de voertuigen met eigen beweegkracht in het verkeer gebracht door de leden van het Algemeen Hoofdkwartier van de Geallieerde Mogendheden in Europa (Shape), die in België gevestigd zijn en niet in het Rijk gedomicilieerd zijn (artikel 10, 1°).

Belangrijker is verder dat,

— het tijdelijk inschrijvingsbewijs en de tijdelijke nummerplaat in beginsel slechts geldig zijn voor één jaar: nadien moeten ze worden vervangen (artikel 10, 2°).

— de aanvraag om tijdelijke inschrijving moet vergezeld gaan van een stuk dat o.m. het hoofdverblijf van de aanvrager vermeldt (artikel 11).

Het is dus duidelijk dat, in de zin van het koninklijk besluit, niet elke aanwezigheid in het land, die zelfs van lange duur kan zijn, gelijkstaat met er verblijven. Het is de vraag, die ook de rechtbank had op te lossen: welke aanwezigheid wel?

Uit het geheel der geciteerde wetsbepalingen treedt duidelijk naar voren dat hij die elders zijn hoofdverblijf heeft, niet in het land verblijft.

De rechtbank heeft geoordeeld dat een persoon die in het buitenland woonachtig is en er tevens vast verblijft, doch zich slechts wegens zijn beroep af en toe, maar zonder definitieve vestiging, in het land ophoudt, er niet verblijft in de zin van het koninklijk besluit.

2. De beklaagde, die houder was van een (kennelijk) buitenlands internationaal rijbewijs, werd tevens vervolgd omdat hij niet houder was van een in België afgegeven rijbewijs of leervergunning (artikelen 21 en 30, 1°, van de bij Koninklijk Besluit van 16 maart 1968 gecoördineerde wetten betreffende de politie over het wegverkeer).

Van deze telastlegging werd hij vrijgesproken onder de loutere vaststelling dat hij houder was van een (buitenlands) internationaal rijbewijs, wat hem zou ontslaan van de verplichting houder te zijn van een Belgisch rijbewijs of leervergunning.

Krachtens artikel 1, § 1, van het Koninklijk Besluit van 25 september 1968 betreffende de leervergunning en het rijbewijs, moeten nochtans houder zijn van een Belgisch rijbewijs of leervergunning de bestuurders van motorvoertuigen, die:

1° ingeschreven zijn in het bevolkingsregister of in de vreemdelingenregister van een Belgische gemeente en die houder zijn van een der volgende in België afgegeven documenten:

a) de identiteitskaart van Belg of voor vreemdeling;

b) de consulaire identiteitskaart, de bijzondere verblijfsvergunning of het getuigschrift dienende als verblijfsvergunning;

c) houder zijn van een zigeunerkaart bedoeld bij het Koninklijk Besluit van 21 december 1965 betreffende de voorwaarden waaronder vreemdelingen België mogen binnenkomen, er verblijven en er zich vestigen.

Een vreemdeling, houder van een buitenlands rijbewijs, die regelmatig ingeschreven is in het bevolkingsregister van een Belgische gemeente moet houder zijn van een Belgisch rijbewijs of leervergunning (Cass., 14 januari 1974, *Pas.*, 1974, I, 506), daar het Koninklijk Besluit van 25 september 1968 regelmatig genomen werd ter uitvoering van de Wet betreffende de politie over het wegverkeer: de vreemdeling zou zelfs, om aan de verplichting houder te zijn van een Belgisch rijbewijs of leervergunning, niet kunnen ontsnappen door de internationale overeenkomst van 1949 nopens het wegverkeer in te roepen, daar deze slechts de bestuurders in het internationaal wegverkeer betreft en niet die welke gewoonlijk verblijven in de staat waar ze zich bevinden (Cass., 10 juni 1974, *R. Dr. Pén.*, 1973-74, 952).

3. De beklaagde was tevens houder van een radiotoestel aan boord van zijn auto, waarvoor hij in België geen taks had betaald (Wet van 26 januari 1960 betreffende de taken op de toestellen voor het ontvangen van radio-omroepuitzendingen: artikelen 1, 4 en 10). De radiotaks is geen belasting doch een retributie voor het gebruik van een openbare dienst (Cass., 19 juni 1972, *Pas.*, 1972, I, 952).

De Wet op de radiotaks betreft de houders van toestellen in België, d.w.z. hen die daar een woning hebben, onverschillig of het nu een toestel betreft dat in de woning ge-

houden wordt of dat aan de houder een rechtstreeks of zijdelings voordeel kan verschaffen of gebouwd is om buiten de woning te worden gebruikt, met name een draagbaar toestel of toestel bestemd om in voertuigen te worden geplaatst (artikelen 1 en 4).

Weer eens lijkt het vanzelfsprekend dat niet iedere aanwezigheid in ons land automatisch met zich brengt dat men hier een woning heeft.

De rechtbank heeft geoordeeld dat die taks maar verschuldigd is wanneer men in België een vast verblijf heeft.

L. Huybrechts

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof Gent (3e Kamer), 27 november 1974

Vlees—Vervoer—Vereiste waaraan de vloer van het vervoermiddel moet voldoen.

Beklaagde wordt vervolgd op grond van art. 28, 1°, van de Wet van 5 september 1952, gewijzigd door de Wet van 15 april 1965, wegens inbreuk op art. 4, 1°, van het K.B. van 14 juli 1960, gewijzigd door het K.B. van 8 juli 1969, ter zake van: als persoon die met een autovoertuig een vervoer over de weg uitvoert van voor menselijk gebruik geschikt vers, bereid of verduurzaamd vlees, dit vlees te hebben vervoerd zonder dat het vers of gekoeld vlees bij hele dieren, halve dieren of kwartieren derwijze was opgehangen dat het niet met de vloer in aanraking kwam.

Over de vereisten waaraan de vloer moet voldoen beslist het hof:

"Aan het begrip vloer van het K.B. van 14 juli 1960, artt. 2, 2°, en 4, 1°, moet de betekenis worden gegeven van 'vloer bedekt met een hordenwerk in onaantastbaar materiaal'. Dit blijkt niet alleen uit de vergelijking van de Nederlandse met de Franse tekst van art. 2, 1°, ('le plancher doit être protégé par un clayonnage'; het is dus nog steeds de vloer, zoals hij bedekt en beschermd wordt door een hordenwerk), maar tevens uit de economie zelf van het koninklijk besluit.

"Immers, er mogen voor het vervoer van het vlees geen vervoermiddelen worden gebruikt dan wanneer ze o.m. voldoen aan de vereisten van art. 2, 2°, van het koninklijk besluit.

"Bovendien bepaalt art. 4, 1°, van dit koninklijk besluit de wijze waarop, in reglementair uitgeruste vervoermiddelen, het vlees moet worden vervoerd, ter zake zonder in aanraking te komen met de vloer, zoals die moet bedekt, beschermd zijn door een hordenwerk."

(Voorzitter: de h. De Prêter—Raadsheren: de hh. Verhegge (rapporteur) en Couckuyt—Advocaat-generaal: de h. Bonthe—Advocaat: mr. Cammaert—In de zaak: Dierickx).

Arbrb. Dendermonde, afd. St.-Niklaas (2e Kamer), 20 februari 1974

Arbeidsovereenkomst bedienden—Arbeidsongeschiedheid van meer dan zes maanden—Beëindiging van overeenkomst door werkgever—Vermindering van vergoeding—Voorwaarden.

Ten aanzien van de voorwaarden waaronder de vergoeding welke de werkgever verschuldigd is wegens beëindiging van de arbeidsovereenkomst op grond van een arbeidsongeschiktheid van meer dan zes maanden, kan verminderd worden, stelt de rechtbank:

"De verweerster merkt terecht op dat, om vermindering van de opzeggingsvergoeding te kunnen rechtvaardigen, de beëindiging der overeenkomst verband dient te houden én met de gezondheidstoestand van de bediende én met de aard van het werk en dat beide elementen aanwezig moeten zijn (Colens, Le contrat d'emploi, n° 94, p. 186).

"Bij het onderzoek van de wordingsgeschiedenis van voormeld artikel 12, dient te worden vastgesteld, dat de mogelijke vermindering geïnspireerd werd door het geval van de kleine onderneming of van de alleenstaande werkgever, die verplicht was de bediende te vervangen (J. Steyaert, Arbeidsovereenkomst handarbeiders en bedienden, n° 639, p. 328).

De eiseres onderzoekt derhalve ten onrechte 'de aard van het werk', rekening houdend met de gezondheidstoestand van de bediende, daar waar zij de aard van het werk dient te onderzoeken, rekening houdend met de noodzakelijkheid van vervanging van de werknemer in het bedrijf.

"Daar niet betwist wordt door de eiseres dat in de loop der maand juli 1973 een ruim deel van het personeel werd afgedankt (15), dit terwijl de verweerster ziek was sinds 9 mei 1973, blijkt hieruit voldoende dat de afdanking van de verweerster, die niet werd vervangen, zonder verband was met de aard van het door haar uitgevoerde werk. De vordering komt derhalve niet gegrond voor."

(Voorzitter: de h. Robeys—Advocaat: mr. I. Maréchal loco R. Maréchal—In de zaak: N.V. Vapo t/X).

Pol. Izegem, 19 februari 1974

Overtredingen—Art. 551, 7°, Sw.—Verzuim gehoor te geven aan aanmaning een bouwvallig huis te slopen—Administratieve beslissing—Bekendmaking van vaststelling van bouwvalligheid.

Beklaagden, vervolgd ter zake van: als eigenaar of mede-eigenaar te hebben nagelaten of geweigerd gehoor te geven aan de aanmaning van 10 juli 1973 van de administratieve overheid, in dit geval de burgemeester der gemeente Hulste, om een bouwvallig gebouw binnen dertig dagen na de betekening van de aanmaning te slopen (art. 551, 7°, Sw.), en te hebben geweigerd het af te breken ingevolge het bevel van de burgemeester (artt. 38, 39 en 40 van het politiereglement van 13 april 1953 van de gemeente Hulste), worden vrijgesproken:

"Overwegende dat de administratieve beslissingen die aan de feiten welke de beklaagden ten laste worden gelegd, ten grondslag liggen, onregelmatig zijn en derhalve niet kunnen worden toegepast;

"dat inderdaad gebleken is, dat de administratieve beslissing werd gedaan zonder in acht te nemen, dat de staat van de gebouwen waarop de beslissing betrekking heeft, aan de eigenaar ervan werd bekendgemaakt;

"dat de ten laste gelegde feiten dan ook niet bewezen zijn."

(Rechter: de h. P. Denys—Advocaat: mr. E. Haesbrouck—In de zaak: Seynaeve).

EUROPEES RECHT

Weekoverzicht van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

(week van 22 - 26 september 1975)

I. Arresten

Zaak 28/75 — Baupla en Oberfinanzdirektion te Keulen (prej. zaak) 25.9.1975

De eerste zaak waarin het Hof van Justitie na de rechterlijke vakantie arrest heeft gewezen betreft de uitlegging van de algemene bepalingen van het gemeenschappelijk douanetarief. De feiten zijn de volgende: de firma Baupla vervaardigt platen voor gevelbekleding, bestaande uit met asfalt geïmpregneerde en aan de voorzijde met een asfaltlaag bedekte, geperste houtvezelplaten. De asfaltlaag is bestrooid met korrels van een minerale stof. Deze verscheidenheid van bestanddelen leidde tot onenigheid over de indeling van bedoelde platen onder een bepaalde post van het gemeenschappelijk douanetarief.

Verweerster in het hoofdgeding, de Oberfinanzdirektion te Keulen, deelde de waar namelijk in onder de post "platen voor constructiedoeleinden, van papierstof, van houtvezels of van andere plantaardige vezels ..." terwijl volgens verzoeker in het hoofdgeding, de firma Baupla, de waar moest worden ingedeeld onder de post "werken van asfalt of dergelijke produkten". Naar aanleiding van dit verschil in opvatting besloot het Bundesfinanzhof het Hof van Justitie te verzoeken om uitlegging van de algemene bepalingen van het gemeenschappelijk douanetarief, waarin, voor het geval dat goederen vatbaar zijn voor indeling onder twee of meer posten, onder meer is bepaald:

- a) de post met de meest *specifieke* omschrijving heeft voorrang boven posten met een meer *algemene* strekking;
- b) *mengsels*, waarvan de indeling niet mogelijk is aan de hand van het bepaalde onder 3 a, worden ingedeeld naar de stof of naar het goed, waaraan zij hun *wezenlijk karakter* ontleenen;
- c) in de gevallen, waarin de indeling aan de hand van het bepaalde onder a en b niet mogelijk is, wordt de post toegepast volgens welke het hoogste *invoerrecht* wordt geheven.

Het Hof verklaarde voor recht dat indien *samengestelde* waar vatbaar is voor indeling onder *twee of meer* posten van het gemeenschappelijk douanetarief, en elk daarvan betrekking heeft op één der stoffen waaruit de waar is samengesteld, het enkele feit dat één van die posten daarvan een nauwkeuriger of vollediger omschrijving geeft, niet kan meebrengen dat één van die posten als meer specifiek moet worden beschouwd. De indeling van zodanige waar dient te worden bepaald door toepassing van punt 3 b of 3 c van de algemene bepalingen.

II. Conclusies

Zaak 25/75 — Van Vliet Kwasten tegen Frat. Dalle Crode

Verzoek van het Gerechtshof te Arnhem om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van artikel 3 van verordening no. 67/67 van de Commissie betreffende de toepassing van artikel 85, lid 3, van het Verdrag op groepen alleenverkoopovereenkomsten.

Advocaat-generaal: G. Reischl.

Zaak 32/75

Christini tegen Chemins de Fer Français

Verzoek van de Cour d'Appel te Parijs om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van artikel 7 van verordening (EEG) no. 1612/68 van de Raad van 15 oktober 1968 inzake het vrije verkeer van werknemers binnen de Gemeenschap.

Advocaat-generaal: A. Trabucchi.

Zaak 90/74

Debroeck tegen Commissie

Nietigverklaring van intern vergelijkend onderzoek COM/B5/9/73.

Advocaat-generaal: J.P. Warner.

Zaak 9/75

Meyer Burckhardt tegen Commissie

Verzoek om uitkering (Pensioenrecht).

Advocaat-generaal: J.P. Warner.

III. Mondelinge behandeling

Zaak 23/75

Soda tegen Cassa Conguaglio Zuccherio

Verzoek van de *Pretura di Abbiategrasso* inzake de uitlegging van artikel 6 van verordening (EEG) no. 834/74 van de Commissie van 5 april 1974 tot vaststelling van de maatregelen welke nodig zijn ter voorkoming van verstoringen van de suikermarkt ten gevolge van de prijsverhoging in deze sector voor het verkoopseizoen voor suiker 1974/75.

Zaak 24/75

Petroni tegen Office National des Pensions

Verzoek van de Arbeidsrechtbank te Brussel om een prejudiciële beslissing inzake de geldigheid en de uitlegging van artikel 48, lid 3, van verordening no. 1408/71 van de Raad inzake de sociale zekerheidsregelingen.

Zaak 52/74

Sanna tegen Raad

Intrekking van de benoeming van een ambtenaar op proef.

Zaak 30/75

Unil tegen Amministrazione delle Finanze dello Stato (Italië)

Verzoek van het Italiaanse Hof van Cassatie om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van verordening no. 13/64/EEG van de Raad van 5 februari 1964 houdende de geleidelijke totstandbrenging van een gemeenschappelijke ordening der markten in de zuivelsector.

Zaak 35/75

Matisa Maschinen tegen Hauptzollamt Berlin-Packhof

Verzoek van het Finanzgericht te Berlijn om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van de posten 86.04 B en 84.23 A 11 b van het gemeenschappelijk douanetarief.

Zaak 33/75

Galati tegen Landesversicherungsanstalt Schwaben

Verzoek van het Sozialgericht te Augsburg om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van artikel 45 van verordening (EEG) no. 1408/71 van de Raad inzake de sociale zekerheidsregelingen.

TIJDSCHRIFTEN

S.E.W. Tijdschrift voor Europees en economisch recht—23e jg nr 7/8, juli aug.

L. Van Depoele, Het Europees fonds voor regionale ontwikkeling—R.M. Mok, Wetgevingskroniek Nederland—Jurisprudentie—Boekbespreking.

T.V.V.S. Maandblad voor ondernemingsrecht—18e jg

nr 7/8, juli-aug.

J. Ch. Francken, Statuten van structuurvennootschappen—P. Kuin, Markt en macht—G. Van der Burght, Overdracht van aandelen in onroerend-goedlichamen—Actualiteiten—Rechtspraak.